

Mervi Laamanen

NUORTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMISEN SYYT ERÄÄSSÄ AMMATTIOPPILAITOKSESSA

Opinnäytetyö
Järjestö- ja nuorisotyön koulutus, YAMK

2018

Ammattikorkeakoulu

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Mervi Laamanen	Yhteisöpedagogi (YAMK)	Toukokuu 2018
Opinnäytetyön nimi		48 sivua 2 liitesivua
Nuorten opintojen keskeyttämisen syyt eräässä ammattioppilaitoksessa		
Toimeksiantaja		
Ohjaaja Helena Timonen		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Nuorten syrjäytyminen ja siitä aiheutuvat sosiaaliset, taloudelliset ja terveydelliset haitat ovat tämän opinnäytetyön kohteena. Syrjäytymisen tematiikka on hyvin vaikea kiteyttää yhteen määritelmään, sillä sen tulkinta saa aina uusia merkityksiä riippuen siitä, mikä taho asiaa tarkastelee. Nuorten syrjäytymisen tilastointi ei välttämättä anna aina oikeaa kuvaa siitä, miten hyvin nuori, jolla ei ole opiskelupaikkaa, ammattia tai työtä, todella voi. Marginaalissa, tilastojen ulkopuolella on lisäksi niitä, jotka ovat itse valinneet toimintatapansa.</p> <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia opintojen keskeyttämisen syyt ovat eräässä ammattioppilaitoksessa. Syitä tarkasteltiin viimeaikaisten tutkimusten valossa ja yritettiin löytää keskeyttämissyynä käytettyjen nimikkeiden takaa syvempiä merkityksiä ja haasteita, joihin oppilaitoksessa voitaisiin kiinnittää jatkossa huomiota. Pääpaino keskeyttämisen syissä olivat negatiiviset keskeyttämiset, jotka lisäävät syrjäytymisriskin vaaraa. Lisäksi tutkittiin oppimisvaikeuksien merkitystä keskeyttämisen syynä.</p> <p>Tutkimus on laadullinen, kehittämistietoa tuottava tutkimus. Tutkimusaineistona käytettiin oppilaitoksen keskeyttämistilastoja ja vuoden 2017 kouluterveyskyselyä. Runsaan aineiston analyysi tehtiin dokumenttianalyysin keinoin ja tutkimustehtävään etsittiin vastauksia aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tutkimuksen perusteella tärkeimmiksi keskeyttämisen syiksi nousivat mielenterveyden ongelmat, heikko opiskelumotivaatio ja koulu-uupumus. Sen sijaan oppimisvaikeudet keskeyttämisen syynä olivat tässä oppilaitoksessa pienemmät kuin muissa valtakunnallisissa tutkimuksissa. Keskeyttämiseen ei usein löydy yhtä syytä, vaan ongelmat kietoutuvat toisiinsa ja niiden selvittäminen vaatii moniammatillista yhteistyötä.</p> <p>.</p>		
<p>Asiasanat</p> <p>NEET-nuoret, syrjäytyminen, opiskelumotivaatio, mielenterveys, oppimisympäristö, oppimisvaikeudet</p>		

Author (authors)	Degree	Time
Mervi Laamanen	Degree programme in NGO and youth work	May 2018
Thesis Title		48 pages
The reasons for the suspension of studies in a vocational institute		2 pages of appendices
Supervisor		
Helena Timonen		
Abstract		
<p>Social exclusion of young people and the social, economic and health disadvantages caused by it are the subject of this study. The theme of social exclusion is very difficult to summon to one definition, as its interpretation always gets new meanings depending on who is considering it. Statistics on the exclusion of young people may not always give a realistic picture of how well a young person with no degree place, profession or work is really doing. In the margins, outside the statistics are also individuals who have chosen their own procedures.</p> <p>The aim of this study has been to find out what kind of reasons are there behind the suspension of studies in one vocational institute. The reasons are analyzed in the light of recent studies, and there are attempts to find deeper meanings and challenges behind the used terms for suspension of studies, so that the vocational institute could draw attention to them in the future. The main reasons for the suspension were the negative suspensions that increase the risk of marginalization. In addition, the significance of learning difficulties was studied as a reason for suspension.</p> <p>The research was a qualitative research that produced development data. The school dropout statistics and the 2017 School Health Survey were used as research materials. Analysis of the plentiful material analysis was done by means of document analysis and answers to the research question were sought through material-based content analysis.</p> <p>Based on the study, the main causes of suspension were mental health problems, poor motivation, and study exhaustion. Learning difficulties were more seldomly the reason behind the suspension at this college less than in other nationwide surveys. Typically there is no single reason for suspension, but the problems are intertwined and entangling them requires multiprofessional co-operation.</p>		
Keywords		
NEETs, social exclusion, motivation, mental health, learning environment, learning difficulties		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
2.1	Keskeiset käsitteet	4
2.2	Syrjäytyminen.....	5
2.3	Oppimisvaikeudet ja opiskelumotivaatio.....	8
2.4	Koulu-uupumus	10
2.5	Mielenterveys	12
2.6	Oppimisympäristö.....	14
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
3.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko	16
3.2	Tutkimuskysymykset	16
3.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	16
3.4	Aineiston analyysimenetelmä	17
3.5	Eettisyys.....	19
4	TUTKIMUSTULOKSET	19
4.1	Keskeyttämistilaston tarkastelu	19
4.2	Opintojen keskeyttämisen syyt.....	21
4.3	Negatiiviset keskeyttämiset	23
4.4	Oppimisvaikeudet keskeyttämisten syinä.....	34
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	35
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ammatillisessa koulutuksessa olevat opiskelijat keskeyttävät opintonsa edelleen runsaslukuisesti monenlaisista keskeyttämisen ehkäisyyn kohdistuvista hankkeista ja toimista huolimatta. Nuorten ongelmat, kuten oppimisvaikeudet, päihteet, arjenhallinnan haasteet ja puutteelliset vuorovaikutustaidot estävät monia nuoria kiinnittymästä opiskelupaikkaan. Oppimiseen liittyvien kielteisten kokemusten kasautuminen aiheuttaa motivaatio-ongelmia. Silloin on helppo mielummin väistää vaikeudet kuin kohdata ja ratkaista ne. Opintojen keskeyttäminen ei ole kuitenkaan pelkästään kielteinen tapahtuma, vaan se voi parhaimmillaan auttaa nuorta etsimään itselle kiinnostava polku kohti ammattia ja aikuisuutta. Komosen (2001, 13) mukaan opintojen keskeyttäminen voi olla nuorelle pysähdyspaikka tai risteys, jossa hän tekee yksilöllisiä valintoja tulevaisuuden suhteen. Vaikka taustatekijät, kuten vaikeat perheolosuhteet tai huonot oppimistulokset ennustaisivat negatiivista kierrettä nuoren elämässä, voi perinteisen koulutusputkesta ammattiin -ajattelun sijasta löytyä yksilöllinen tapa aikuistua ja ottaa paikka yhteiskunnassa.

Tutkimukseni tärkeä teema on syrjäytyminen ja sen vaikutukset nuorten elämään. Nuorista, joilla ei ole peruskoulun jälkeen hankittua ammattikoulutusta, työpaikkaa tai he eivät ole esimerkiksi varusmiespalveluksessa, käytetään nimitystä NEET (*not in Employment, Education or Training*). Syrjäytymistä on tutkittu Suomessakin paljon ja sen mittaaminen on nuorten kohdalla haastavaa, koska toisen asteen koulutuksen aikana ja sen jälkeen nuorilla voi olla välivuosi opinnoista, varusmiespalvelus tai vain halu lomailla. (Larja ym. 2016, 1.) Toimenpiteitä syrjäytymisen vähentämiseksi pyritään kehittämään jatkuvasti Euroopan unionin ja valtiovallan keinoin. Tästä esimerkkinä on nuorisotakuu, joka parhaimmillaan toteutuessaan kattaa koko peruskoulun päättäneiden nuorten elämänpiirin ja ohjaa heidät joko koulutuksen, työpajatoiminnan tai oppisopimuksen pariin. Nuorisotakuu tuli voimaan vuonna 2013 ja sen haasteena on huomioida ja tukea erityisesti niitä nuoria, joilla on oppimisvaikeuksia ja kyvyttömyyttä kiinnittyä opiskelu- ja työpaikkoihin. Tarvitaan paljon henkilökohtaista ohjausta

ja jokaisen nuoren kohtaamista yksilönä, jotta löydetään hänen vahvuutensa. Sitä kautta on mahdollista löytää jokaiselle mielekäs polku aikuisuutta kohti.

Elämme digitalisoitumisen aikaa. Nuorten mielenkiinnosta kilpailevat sosiaalinen media ja pelit, jotka ovat läsnä kaikkialla ja tahtovat koukuttaa osan nuorista liian tiiviisti puhelimen tai tietokoneen ääreen. Erilaisia laitteita useimmat nuoret käyttävät suvereenisti, mutta kokonaisuutena digitaidot vaihtelevat hyvin paljon riippuen siitä, onko nuorella hankittu kotiin laitteita, joilla taitoja on voinut harjoitella. Huonot digitaidot vaikuttavat verkossa tehtävissä opinnoissa heikentävästi oppimistuloksiin ja taitoja ei ole aikaa harjoitella, jos niitä ei ole vielä peruskoulussa saatu haltuun. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä erityisesti verkossa tehtävät opinnot lisääntyvät ja opiskelijoiden odotetaan osaavan toimia digitaalisilla alustoilla. Yhtä lailla opettajan työ muuttuu tiedon jakajasta ohjaajaksi, joka kannustaa opiskelijoita etenemään yksilöllisesti omilla opintopoluillaan. Ne opiskelijat, jotka eivät ole itseohjautuvia ja joilla on haasteita oppimisessa, tarvitsevat kuitenkin edelleen yksilöllistä tukea ja ohjausta. Kaikki on saatava mukaan muutokseen, jotta syrjäytymistä ei tapahdu. Erityisesti tulee huomioida opetuksellinen tasa-arvo, joka takaa kaikille opiskelijoille yhdenmukaiset opiskeluvälineet. (Kuosa ym. 2017,12– 13.)

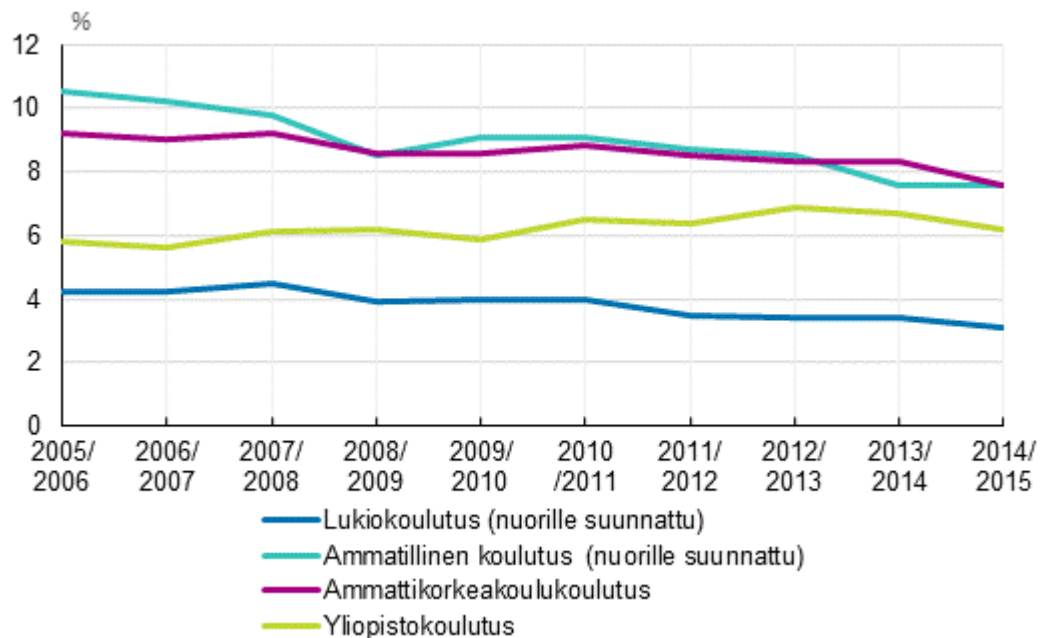
Työskentelen erityisopettajana ammattioppilaitoksessa ja koen riittämättömyyden tunnetta yrittäessäni tukea nuoria opintopolulla kohti aikuisuutta ja ammattia. Liian monen kohdalla opinnot päättyvät jo ensimmäisen lukukauden aikana ennen kuin ehdin edes kohdata heitä kasvotusten. Jään kyselemään, olisinko minä voinut tehdä jotakin?

Käytän tämän tutkimuksen aineistona ammattioppilaitoksen nuorten perustutkinnoissa sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskelevien nuorten opintojen keskeyttämistilastoja. Pyrin tekemään aineiston pohjalta analyysiä siitä, mitkä syyt ovat johtaneet koulutuspaikasta luopumiseen. Koska Määtän ym. (2014, 127) mukaan keskeyttämistä tapahtuu eniten ensimmäisen lukuvuoden alkupuoliskolla tai ensimmäisen lukuvuoden aikana, tulisi miettiä, mitä keinoja oppilaitoksella on estää opiskelijoiden opintojen lopettaminen ja mitä voitaisi tehdä toisin, jotta motivaatio ja sitoutuminen opintoihin lisääntyisivät. Tuon esille myös

tutkimuksen kohteena olevan ammattiopiston kouluterveyskyselyn niitä tuloksia, jotka liittyvät tämän tutkimuksen teemoihin. (Kouluterveyskysely 2017.)

Ammatillisen koulutuksen opintojen läpäisyyn on kiinnitetty paljon huomiota. Osana koulutustakuun toteutusta Opetushallitus (OPH) rahoitti vuosina 2011 – 2014 tehostamisohjelman, jonka keskeinen tavoite oli kehittää erilaisia toimintamalleja, joiden avulla ammatillisten opintojen läpäisyä voitaisiin parantaa. Ohjelmassa oli mukana 25 hanketta ja 55 ammatillisen koulutuksen järjestäjää ja se päättyi vuonna 2015. Ohjelman arviointiraportti on ollut yksi tämän tutkimuksen innoittajista ja käytän sitä vertailupohjana omiin tutkimustuloksiini. (Ahola ym. 2014, 3.)

Edellä mainitussa OPH:n ohjelmassa todettiin, että keskeyttämisiä oli 8,5 prosenttia vuonna 2012 – 2013 (Ahola ym. 2014, 12). Tilastokeskuksen pitkäaikaisesta tilastosta vuosilta 2005 – 2015 (kuva 1) voidaan havaita, että ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen nuorten koulutuksessa on vähentynyt kymmenen vuoden aikana yli kymmenestä prosentista reiluun seitsemään ja puoleen prosenttiin. (Tilastokeskus 2017).

Kuva 1. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ammattikorkeakoulukoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lukuvuosina 2005/2006–2014/2015, %

Myönteistä on, että keskeyttämisprosentit ovat vähentyneet kaikissa koulutuksissa tarkastelujakson aikana. Toivottavasti hyvä kehitys jatkuu ja keskeyttämiset vähenevät seuraavan kymmenen vuoden aikana samansuuntaisesti kuin edellisessä kuvassa.

Poliittiset päätökset ravistelevat ammatillista koulutusta ja vuoden 2018 alusta voimaan tullut koulutusreformi haastaa opettajat ohjaamaan opiskelijoita uusiin toimintatapoihin: itseohjautuvuuteen, verkko-opiskeluun ja työpaikoilla yhä enenevässä määrin tapahtuvaan oppimiseen. Tutkimukseni on mielestäni tärkeä juuri nyt, kun ammatillisen koulutuksen reformi on astunut voimaan ja asettaa sekä opettajat että opiskelijat uusien haasteiden eteen. Opiskelijoilta vaaditaan tulevaisuudessa itseohjautuvuutta, verkko-opiskelutaitoja ja hyviä vuorovaikutustaitoja, joita he tarvitsevat yhä lisääntyvässä työelämäyhteistyössä. Nuorten syrjäytyminen on suuri yhteiskunnallinen ongelma ja sen vaikutukset näkyvät myös nuorisotyön kentässä. Moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu auttamistoimenpiteitä suunniteltaessa. Lähivuodet näyttävät, kuinka reformi vaikuttaa nuorten opiskelujen läpäisemiseen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

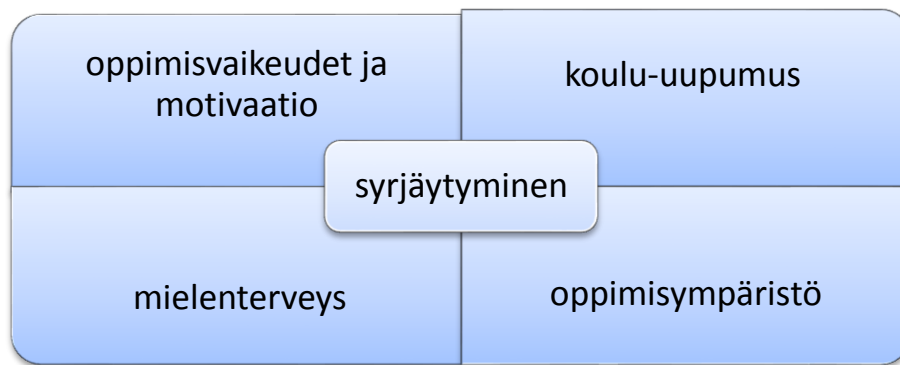
2.1 Keskeiset käsitteet

Tutkimukseni kohdistuu erään ammattiopiston opiskelijoiden opintojen keskeyttämissyyhin. Tarkastelen vuosien 2013 - 2017 keskeyttämiä ja keskityn niissä nimenomaan negatiivisiin keskeyttämiin. Lisäksi tutkin saman ammattiopiston kouluterveyskyselyn tuloksia vuodelta 2017 niiltä osin kuin katson niiden liittyvän tutkimuksen kohteena oleviin keskeyttämiin.

Negatiiviset keskeyttämiset ovat toisinaan täysin suunnittelemattomia ja pikaisia. Joskus taas hitaasti kehittyvä negatiivinen kierre saa nuoren lopulta ajautumaan ulos opinnoista. Keskeyttämistä on tutkittu ja kiinnitetty huomiota siihen, kuinka nuori pystyy myöhemmin palaamaan opintojen pariin. Nuoren keskeyttäessä opinnot tai hänen päättäessään erota hänelle pyritään antamaan paljon tukea ja kerrotaan monipuolisesti erilaisista työ- ja

koulutusmahdollisuuksista tai terapioiden avulla. Tavoitteena on saada opiskelija palaamaan takaisin opintoihin sitten kun hän tuntee olevansa siihen valmis. Haasteena on, että yli 60 prosenttia jää vaille jatkoseurantaa ja he katoavat seurannasta heikon yhteydenpidon takia. Koulun vastuu ei ulotu keskeyttäneenä olevaan opiskelijaan ja hänelle jää vastuu omasta elämästään ja valinnoistaan. Valitettavasti tässä vaiheessa joukko nuoria ajautuu syrjäytymisuhan alle ja moni heistä katoaa kaikista tilastoista. (Harjunpää ym. 2017, 59-60.)

Tämän tutkimuksen pohjana olevia tilastoja tarkastellessani huomio kiinnittyi neljään osa-alueeseen, joissa ilmenevillä häiriöillä näytti olevan merkitystä sille, miksi nuori jätti opinnot kesken tai hänet erotettiin. Esitän osa-alueet kuvassa 2.

Kuva 2. Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Esittelen eri osa-alueet tarkemmin seuraavissa kappaleissa ja tuon esille niihin liittyviä tutkimuksia.

2.2 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen on moniulotteinen prosessi, jonka muodostumiseen vaikuttavat hyvin monet asiat. Tässä tutkimuksessa kiinnitän huomiota niihin mekanismeihin ja syihin, jotka alkavat vaikuttaa nuoren elämässä niin, että hän joutuu syrjäytymisvaaraan ja mahdollisesti putoaa yhteiskunnan ulkopuolelle ja jää pysyvästi marginaaliin. Nuori ei joudu syrjäytymisvaaraan hetkessä, vaan syrjäytymiskehitys alkaa monesti jo alle kouluikäisenä. Kurosen (2010, 318) mukaan syrjäytymisen sijasta pitäisi puhua nuoren hyvinvointia uhkaavista riskeistä ja pyrkiä välttämään kenenkään leimaamista

syrjäytyneeksi, koska nuoren kohdalla on aina kyse prosessista, jossa tapahtuu liikettä myös positiiviseen suuntaan.

Hamarus ja Landén (2014, 187-188) pohtivat syrjäytymisen tematiikkaa yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista. Heidän mielestään syrjäytyminen on hyvin monimutkainen prosessi, jossa joskus rakenteet aiheuttavat sen ja joskus yksilö itse valitsee syrjäytymisen.

Taulukko 1. Syrjäytyminen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta (Hamarus & Landén 2014)

	yksilön näkökulma	yhteiskunnan näkökulma
syrjäytynyt	nuori haluaa apua nuori ei kykene hakemaan apua	syrjäytymisen ajatellaan johtuvan pääosin yksilöstä
syrjäytynyt?	kokee, että ei tarvitse apua	yhteiskunnan näkökulmasta tukitoimien ulkopuolella, eivät näy tilastoissa, kadoksissa
syrjäytetty	etsii apua, mutta ei saa; nuori turhautuu ja eristäytyy	rakenteet eriytyneet ja etääntyneet, apua on yritetty antaa vaihtelevalla menestyksellä

Hamaruksen ja Landénin (2014, 188) taulukossa käytetään termiä syrjäytetty, joka kuvaa heidän mielestään hyvin sitä, miten yhteiskunnan rakenteet ja apu eivät saavuta nuorta riittävästi ja hän luovuttaa. Yhteiskunnan toimien vaikutus voi näkyä tulevaisuudessa syrjäyttävänä tekijänä, jos ammatillisen koulutuksen reformi kaventaa liikaa opiskeluvaihtoehtoja. Hallitus on karsinut voimakkaasti ammatillisen koulutuksen määrärahoja ja panostanut yksilöllisiin polkuihin ja itseohjautuvan opiskelun lisäämiseen. Nähtäväksi jää, miten uudistukset pystytään toteuttamaan heikentämättä opintojen läpäisyä. Koulutuksen merkitys ja kiinnittyminen opintoihin ovat nuoren syrjäytymisen ehkäisyssä olennaisia asioita. Nuoret, jotka kykenevät opiskelemaan itselleen tutkinnon, ovat terveempiä ja heillä on vähemmän rikoksia kuin niillä, jotka keskeyttävät opinnot. (Huttunen & Pekkarinen 2016, 13-14.)

Nuorten syrjäytymisestä käytävä keskustelu ja mittarit, joilla sitä mitataan, vaihtelevat tilastotekijöiden mukaan. Syrjäytymistä on mitattu esimerkiksi työttömyyden, koulutuksen keskeyttämisen, köyhyyden, masennuslääkkeiden käytön, yksinäisyyden, päihderiippuvuuden tai rikollisuuden määrällä. Tutkijat

joutuvat yksinkertaistamaan tilastolukuja ja pohtimaan nuoren elämismaailmaa kokonaisuutena, johon liittyvät vahvasti hänen vapaa-ajanviettopaikkansa ja perhetaustansa. (Myllyniemi & Gissler 2012, 68-71.)

Syrjäytymisriskin syntymekanismit alkavat kehittyä varhain. Jo hyvin pienellä lapsella voidaan havaita sellaisia käyttäytymis- ja keskittymisvaikeuksia, joiden voidaan ennustaa aiheuttavan hänelle ongelmia oppimisessa ja vuorovaikutussuhteissa. Kasvuympäristön merkitys on myös hyvin tärkeä. Huono-osaisuus, vanhempien päihteiden käyttö, työttömyys ja kyvyttömyys kasvattaa lasta vaikuttavat merkittävästi hänen mahdollisuuksiinsa selviytyä koulutuksen haasteista ja pääsystä työelämään. (Kestilä, Heino & Solantaus 2011, 1.)

Kestilän ym. (2011, 2) mukaan nuorten syrjäytymisen ehkäisy vaatii hyvin monenlaisia toimenpiteitä ja niiden tulee kohdistua niin yhteiskunnan rakenteisiin kuin lapsen ja nuoren kotitilanteeseen. Ylisukupolviset heikko-osaisuuden kierteet pitäisi pystyä katkaisemaan. Syrjäytymiskehitys on tulosta yhteiskunnan kahtiajakautumisesta. Lapsuudessa alkanut epäsuotuisa kehitys ja vanhempien kyvyttömyys tukea lasta johtaa riippuvuuteen sosiaalipalveluista ja antaa lapselle vääränlaisen mallin yhteiskunnassa toimimisesta.

Syrjäytymisen hintalappu on suuri. Yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa oli Suomessa oli 110 000 nuorta ja vuonna 2017 noin 70 000 oli työelämän ja koulutuksen ulkopuolella, syrjäytyneinä. Ongelmat jokaisen syrjäytyneen nuoren kohdalla ovat erilaiset. Ongelmien syntymekanismiin pitäisi pyrkiä vaikuttamaan, jotta yksilöiden kokema ulkopuolisuus ja kyvyttömyys vaikuttaa omiin asioihin saataisiin käännettyä myönteisiksi kokemuksiksi ja kyvykkyydeksi vaikuttaa omaa hyvinvointia parantaviin valintoihin. (Paananen, 2014, 92-96, Myllyniemi & Gissler 2012, 68-70.) Mahdollisimman varhainen puuttuminen lapsen huono-osaisuuteen ja eriarvoistumiskehitykseen ovat tärkein tapa vähentää syrjäytymisen hoitoon tulevaisuudessa käytettäviä euroja. Nivelvaiheet, lapsen kasvuympäristö, harrastukset, vapaa-aika, varhaiskasvatus ja koulutus ovat keskeisiä elementtejä, joihin tulee kiinnittää huomiota. Mitä muutoksia ja satsauksia

tulee tehdä, jotta kaikissa lapsen kasvuvaiheissa reagoidaan oikealla tavalla kasvua heikentäviin tekijöihin? (Ristikari, Törmäkangas, Lappi, Haapakorva, Kiilakoski, Merikukka, Hautakoski, Pekkarinen & Gissler 2016, 104-105.)

2.3 Oppimisvaikeudet ja opiskelumotivaatio

Oppimisvaikeudet voidaan määritellä akateemisten perustaitojen (lukeminen, laskeminen, kirjoittaminen) heikoksi suoritustasoksi; vertailukohtana ovat luokkataso, älykkyys ja ikä. Oppimisvaikeuksien taustalla on monenlaisia syitä. Ne voivat johtua häiriöistä hermoston kehityksessä. Tutkimuksissa on havaittu myös toiminnallista ja rakenteellista erilaisuutta aivoissa.

Oppimisvaikeudet voivat olla perinnöllisiä, jolloin geenien on sikiöaikana havaittu vaikuttavan aivoihin ja muovaavan sellaisia hermoverkkoja, joiden tehtävä on ohjata kognitiivisia prosesseja kuten kielen, muistin tai havaintojen toimintaa. Ympäristötekijöillä on joskus osuutta, kun lapsi sikiövaiheessa altistuu äidin tupakoinnin kautta nikotiinille tai muille päihteille. Myös liian varhainen syntymä ja pieni syntymäpaino voivat olla oppimisvaikeuksia aiheuttavia riskitekijöitä. ((Ahonen, Torppa, Määttä & Eklund 2014, 97-110.)

Opiskelumotivaation merkitys opintoihin kiinnittymisellä ja niiden läpäisyllä on keskeinen. Oppimisvaikeuksien vaikutusta motivaatioon on tutkittu ja havaittu, että jo ensimmäisestä luokasta alkaen lapselle alkaa muodostua kuva siitä, millainen oppija hän on. Jos hänellä on oppimisvaikeus, alkaa hän ennakoida epäonnistumisia ja tukeutuu helposti ulkopuoliseen apuun. Hän alkaa vältellä vaikeita tehtäviä ja motivaatio koulunkäyntiin heikkenee. Monesti oppilas hakeutuu jo ala-asteella pienryhmään, jossa käy peruskoulun loppuun. Tällainen opiskelija voi ammattiopistoon tullessaan odottaa samanlaisen opiskelutyylin jatkumista. Jos pienryhmässä ei ole mahdollista opiskella, voi joillekin kiinnittyminen isoon opiskelijaryhmään olla liian vaativaa ja motivaatio opiskella katoaa kokonaan. Onneksi löytyy myös niitä opiskelijoita, jotka haluavat osoittaa osaavansa toimia myös isossa ryhmässä ja pyrkivät sinnikkäästi tekemään tehtäviä oppimisvaikeuksista huolimatta. Heille motivaatiota lisäävät onnistuneet tukitoimet, mieleinen opiskelualue ja toisaalta mahdollisuus jättää erityisopiskelijan status taakse. (Aro 2014, 100-103., Ahola ym. 2014, 104.)

Decin & Ryanin (2000) itsemääräämisteorian mukaan ihminen toimii sisäisen tai ulkoisen motivaation ohjaamana. Ulkoisen motivaation avulla opiskelija esimerkiksi pyrkii toimimaan opinnoissaan niin, että hän saavuttaa vanhempien hyväksynnän. Hänen toimintansa on ulkoisesti ohjattua ja hän on riippuvainen toiminnasta saaduista palkkioista. Sisäisen motivaation ohjaamana opiskelija taas haluaa kehittää omia taipumuksiaan. Hän on kiinnostunut tietyistä asioista ja haluaa edetä opinnoissa ilman ulkoista painetta sellaisia tavoitteita kohti, joista hän saa iloa. Ryan ja Deci korostavat sitä, että motivaatio ei ole pysyvä. Siihen vaikuttavat ihmisen sosiaaliset suhteet ja ympäristö, joissa hän on.

Ulkoinen motivaatio voi kehittyä sisäiseksi motivaatioksi siten, että opiskelija välttääkseen ahdistusta ja syyllisyyttä ja saavuttaakseen sisäisen tasapainon, alkaa ponnistella opiskelutavoitteita kohti ja tulee riippumattomaksi palkkioista. Ulkoisen motivaation tulkinnalla on suuri merkitys sen sisäistämisen kannalta. Jos opiskelija kokee, että häntä kiristetään tai kontrolloidaan, sisäinen motivaatio jää syntymättä. Sen sijaan kannustus ja arvostus ulkoisena palkkiona mahdollistavat sisäisen motivaation syntymisen. On havaittu myös, että ennalta sovitut palkkiot eivät ole niin hyviä motivoijia kuin jälkeenpäin yllätyksenä tulevat myönteiset tunnustukset. Jos opiskelija onnistuu integroimaan itseensä ulkoisen paineen kautta tulevan käyttäytymismallin, on hänen myöhemmin helppo siirtyä opinnot päätettyään työelämään ja onnistunut motivaation muutosprosessi kannattelee häntä myös työelämässä. (Deci & Ryan, 2000; Vilkkö-Riihelä 2011, 156-159.)

Itsemääräämisteoriassa on kolme motivaation osa-aluetta: yhteenkuuluvuus, pätevyys ja itsenäisyys. Yhteenkuuluvaisuus sisältää kokemuksen arvostuksesta, hyväksynnästä ja kuulumisesta johonkin ryhmään tasavertaisena muiden kanssa. Pätevyys tarkoittaa kykyä ratkaista ongelmia, suorittaa annetut tehtävät ja tehdä itseä motivoivia tehtäviä. Itsenäisyys mahdollistaa omien tavoitteiden asettamisen ja niitä kohti etenemisen. Tähän tarvitaan kykyä tehdä päätöksiä ja muiden antama tila niiden toteuttamiseen. Nämä kolme tekijää ovat keskeisiä elementtejä, jotka lisäävät opiskelumotivaatiota ja mahdollistavat kouluun kiinnittymisen. Erityisesti haastavat opiskelijat, joille on kertynyt monenlaisia negatiivisia kokemuksia opiskelusta, hyötyvät yhteenkuuluvuuden, autonomian ja pätevyyden

kokemuksista, jos oppitunneilla osataan oikealla tavalla tunnistaa motivaation osa-alueiden puutteet ja pedagogisin ratkaisuin tukea opiskelijaa myönteisiä oppimiskokemuksia kohti. (Kiiveri, Määttä, Ilveskoski, Suvilehto, Wennström, Salmi & Kairaluoma 2014, 155.)

Ammattiopistolaisten koulumotivaation ja kaveripiirin yhteyttä on tutkittu Niilo Mäki Instituutin Motivoimaa-hankkeessa. Tuloksista ilmenee, että samanlaisen sisäisen motivaation ja opiskeluvalmiudet omaavat opiskelijat solmivat kaverisuhteita. Erityisesti pojat valitsivat jo ensimmäisenä opiskeluvuonna sellaisia kavereita, jotka suhtautuivat koulunkäyntiin samalla tavalla riippumatta siitä, oliko kyse sisäisestä vai ulkoisesta motivaatiosta. Kaveripiiri löytyi tavasta asennoitua koulunkäyntiin. Tehtävistä suoriutumisstrategiat olivat keskeinen elementti, jonka mukaan valinta tapahtui. Jos siis opiskelijat, jotka pyrkivät välttelemään tehtäviä, joilla on heikko minäkuva ja heikot opiskeluvalmiudet, ryhmäytyvät opiskeluajaksi, vaikuttaa se suoraan opinnoissa etenemiseen ja niiden läpäisemiseen. Tällaiset ryhmäilmiöt tulisi tunnistaa ja löytää sellaisia tapoja, joilla voitaisiin vahvistaa opiskelijoiden minäkuvaa ja saada heille myönteisiä oppimiskokemuksia. (Solares, Määttä & Kiuru 2016, 1-9.) Koulun aikuisilla on merkittävä rooli nuorten elämässä. Heidän arvonsa, asenteensa, palautteensa ja tapansa kohdata nuori opiskelija vaikuttavat merkittävästi siihen, miten hän kiinnittyy opintoihin ja saa vahvistusta minäkuvalleen. (Pulkinen & Kanervio 2014, 142-153.)

2.4 Koulu-uupumus

Nuoren elämänhallintataidot heijastuvat suoraan opiskeluissa etenemiseen ja tavoitteissa pysymiseen. Elämänhallinnan taidot opitaan perheessä ja vanhempien oma arjen hallinta vaikuttaa erittäin paljon lapsen kykyyn suoriutua koulunkäynnistä, hyvästä päivärytmistä, riittävästä unesta ja ravinnosta. Kurosen (2010, 320) mukaan *”aikuistumisen käsikirjoitukset opitaan vanhemmilta sukupolvilta ja omilta vanhemmilta, mutta yhteiskunnalliset rakenteet ovat muovautuneet sellaisiksi, etteivät tulevaisuuden mahdollisuudet helpolla avautuneet varsinkaan niille, jotka eivät peruskoulussa onnistuneet saamaan riittäviä valmiuksia jatkaa opiskelua.”*

Salmela-Aro ja Tuominen-Soini (2014) tarkastelevat tuloksia FinEdu-pitkittäistutkimuksesta, jonka kohteena olivat erään kaupungin nuoret kymmen vuoden ajan. Tutkimusteemoja olivat koulu-uupumus, innostus ja motivaatio. Tutkimus osoitti, että uupumuksella oli suuri vaikutus nuoren elämään myös aikuisuudessa. Samoin kouluinnostus näytti siirtyvän positiiviseksi asenteeksi työelämään. Koulu-uupumusta kuvataan tutkimuksessa stressioireyhtymänä, jossa on kolme tekijää: kyyninen suhtautuminen koulunkäyntiin, uupumusasteinen väsymys ja riittämättömyyden tunne. Tutkimus osoitti, että kaikki kolme tekijää ovat suhteellisen pysyviä ilmiöitä. Myöhemmin koulu-uupuneilla ilmeni masennusta ja pahoinvointia. Kyynisyyttä ilmeni enemmän pojilla (14 %), mutta he eivät olleet niin uupuneita ja suorituskeskeisiä. Koulu-uupumukseen olisi tärkeä kiinnittää huomiota erityisesti nivelvaiheissa, kun nuori siirtyy uuteen opiskeluympäristöön. Edellisen oppilaitoksen kokemukset tulisi hyödyntää ja pyrkiä lisäämään nuoren hyvinvointia uudessa elämäntilanteessa. Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2014, 242-254.)

Koulu-uupumusta ovat tutkineet myös Mansikkamäki, Määttä ja Aro (2015, 2-3) ja he havaitsivat Salmela-Aron ja Tuomela-Soinin (2014) tapaan, että peruskoulun ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheessa olisi tärkeä huomioida erityisopiskelijat ja heidän tukensa jatkuminen, koska tutkimus paljasti, että peruskoulussa uupuneet oppilaat olivat kuuluneet erityisen tuen piiriin. Valitettavasti moni peruskoulussa oppimisvaikeuksiin tukea saanut nuori haluaa päästä erityisopiskelijan statuksesta eroon uudessa oppimisympäristössä ja kieltäytyy erityisestä tuesta. Erityisoppilaan kielteinen status on vaikuttanut monilla toiseen asteen opiskelijoilla koko heidän identiteettiinsä oppijoina. (Salmela-Aro ym., 2009, Nurmi 2009.)

Niilo Mäki Instituutin Motivoimaa-hankkeessa tutkittiin ammattiopiston 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden uupumusta. Tulosten mukaan jopa viidesosalla tutkimukseen osallistuneista ilmeni uupumusta, ja sitä oli enemmän pojilla kuin tytöillä. Kyynisyyttä ilmeni tasavertaisesti molemmilla. Ensimmäisenä vuonna todettu uupuminen lisääntyi toisena opiskeluvuonna enemmän tytöillä kuin pojilla, mutta molemmilla se lisääntyi ensimmäiseen vuoteen verrattuna. (Määttä & Salmi 2014, 123-127.)

Mansikkamäki ym.(2015) viittaavat Salmela-Aron ja Näätäsen (2005) tutkimukseen, jossa havaittiin, että tytöille kasautuu yhteiskunnan taholta enemmän odotuksia kuin pojille, koska edelleen on vallalla stereotypioita ja arvoja, jotka määrittävät eri ammatteihin liittyviä vaatimuksia. Siitä syystä tytöille kertyy opinnoista paineita ja stressiä. (Mansikkamäki ym. 2015, 9.)

Koulukiusaaminen on yksi kouluviihtyvyyttä vähentävä seikka, jonka on todettu vaikuttavan hyvin kielteisesti kiusaamisen kohteen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Useiden sairausoireiden kokeminen ja masennus ovat seurausta kiusaamisesta ja se vaikuttaa kielteisesti myös opiskelumotivaatioon ja viihtyvyyteen. (Myllyniemi & Gissler 2012, 53-56.) Koulukiusaamisella ja huumeiden käytöllä on todettu valtakunnallisessa tutkimuksessa yhteys. Kymmenen vuoden seurannassa havaittiin, että erityisesti 8 -vuotiaat koulukiusaajat olivat 18-vuotiaana huumeiden käyttäjiä tai kokeilijoita. Säännöllisen kiusaamisen ja huumeidenkäytön yhteys oli ennustettavissa tutkimuksen perusteella. (Jouhki 2014, 44.)

Kiusaaminen ilmenee sekä näkyvänä että näkymättömänä toimintana, mutta vaikuttaa henkisesti ja fyysisesti monin kielteisin tavoin kohteeseensa. Pitkään jatkuvana se aiheuttaa masennusta, tyhjyyden tunnetta ja ahdistuneisuutta. Sosiaalisista tilanteista tulee painajaismaisia ja poissaolot koulusta lisääntyvät. Nuoren itsetuntemus ja itsetunto romahtavat ja hän ei osaa enää määritellä itseään suhteessa muihin. Mielialalääkkeet ovat keino vähentää ahdistusta, joka voi ilmetä vapinana, vatsakipuina, päänsärkynä, ruokahaluttomuutena tai paniikkihäiriöinä. Kiusaamiseen puuttuminen vaikeutuu, jos nuori ei uskalla kertoa asiasta. Hän tuntee asiasta häpeää ja eikä välttämättä luota ympärillä oleviin aikuisiin ja heidän mahdollisuuksiinsa auttaa. (Pajamäki 2014, 28-35.)

2.5 Mielenterveys

Mielenterveyden ongelmat haittaavat monen nuoren opiskelua ja niiden tunnistaminen voi olla haastavaa sekä nuorelle itselleen että koulun henkilöstölle. Mielenterveyden haasteet liittyvät hyvin usein negatiivisiin keskeyttämisiin ja siksi opettajat tarvitsevat tietoa mielenterveysongelmien ilmenemisestä ja vaikutuksista oppimiseen ja jaksamiseen. Monesti opiskelijat

eivät halua toiselle asteelle tullessaan kertoa mielenterveysongelmistaan, mikä lisää vaikeutta tukea opiskelijaa oikealla tavalla.

Opiskelijaterveydenhuolto on varmistettu valtioneuvoston asetuksella 338/2011 ja sen tavoitteena on taata kaikille opiskelijoille tasavertainen terveydenhuolto. Pyrkimyksenä on myös tunnistaa mahdollisimman varhain mm. nuoren terveydessä ilmenevät mielenterveysongelmat tai sellainen päihteiden käyttö, joka vaatii hoitoonohjausta.

(<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>.)

Oppilaitoksessa mielenterveyden edistämiseen liittyy sekä yksilöä että ryhmää hyödyttävät toiminnot. Näitä ovat kodin ja koulun yhteistyö, yksilölliset ohjauskeskustelut, oppitunnit, oppilaitoksen yhteiset juhlat, opetussuunnitelma ja arvomaailma sekä työssä oppimiseen liittyvä ohjaus. (Törrönen ym. 2011, 6-12.)

Mielen hyvinvointiprojektissa 2000-2011 tuotettiin materiaalia mielenterveys- ja päihderiippuvuuksien tunnistamisesta toisen asteen opettajille. Hanke oli lähtenyt liikkeelle opettajien toiveesta saada sellaisia tietoja ja taitoja, joiden avulla kyettäisiin lisäämään nuorten hyvinvointia ja jaksamista opinnoissa. Projektissa korostettiin seuraavien asioiden merkitystä hyvinvoinnin edistämisessä: arvot, luottamus, ammatillinen osaaminen, yhteisöllisyys, varhainen tuki ja kannustava ilmapiiri. Näiden asioiden merkitys ja positiivinen ilmeneminen oppilaitoksessa on esitetty kuvassa 3.

Kuva 3. Mielenterveyden edistämisen hyödyt nuoren kannalta toisen asteen oppilaitoksessa Ruuskasen (2010) mukaan. (Törrönen ym. 2011, 10)

Mielenterveyden ongelmien havaitsemiseen ja niihin puuttumiseen ei oppituntitilanteissa kyetä puuttumaan. Syynä on usein tiedon puute opiskelijan ongelmista. Nuori voi oirehtia monenlaisella käytöksellä tai poissaoloilla, mutta perimmäinen syy jää useimmiten selvittämättä. Mielenterveyden muuttamiseen voimavaraksi tulisi oppilaitoksissa kiinnittää nykyistä paljon

enemmän huomiota ja lähteä rakentamaan sellaista toimintamallia, joka tuottaisi tietoa ja taitoa henkilökunnalle sekä Ruuskasen mallin mukaisia positiivisia vaikutuksia opiskelijalle.

2.6 Oppimisympäristö

Koska ammatillisen koulutuksen aloittaminen aiheuttaa monille opiskelijoille sellaisia haasteita, joita he eivät onnistu ratkaisemaan vaan keskeyttävät opinnot heti ensimmäisen lukukauden aika, on erittäin tärkeä kiinnittää huomiota turvallisen opiskeluryhmän luomiseen ja opiskelijoiden ryhmäyttämiseen. Ammatillisessa koulutuksessa onkin viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota opintojen alkuvaiheeseen ja opiskelijan kiinnittymiseen ryhmään ja opintoihin. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman johtopäätöksissä kuitenkin todetaan, että hankekaudella 2011 - 2015 ei läpäisyä saatu juurikaan parannettua, koska opiskelija-aines oli niin heterogeenista ja haasteellista. Heillä todettiin paljon ongelmia terveydessä ja elämänhallinnassa (Ahola ym. 2014, 101.) Turvallinen ryhmä ja hyvä alku opinnoille olisi paras tae jaksamisessa ammattiin asti.

Poikkeus ym. (2014) korostavat oppimisympäristön ja koulun toimintakulttuurin merkitystä opiskelijan kiinnittymisessä opintoihin, motivoitumisessa ja jaksamisessa. Oppimisympäristön turvallisuus ja hyvät vuorovaikutussuhteet ovat hyvin keskeisiä elementtejä syrjäytymisprosessin pysäyttämisessä. Opetuskäytännöt ja opettajan kyky tunnistaa syrjäytymisen riskitekijöitä opiskelijan elämässä sekä taito vaikuttaa niiden vähenemiseen, on olennainen opiskelijan opintoihin kiinnittymisen ja osallisuuden kokemisessa. Osallistavan koulun tunnusmerkkejä on hyvä yhteistyö vanhempien kanssa ja moniammatillinen tuki, jolla vahvistetaan nuoren vapaa-ajan ja harrastuksien kuulumisen hänen elämänpiiriinsä. Nuorelle on tärkeää tulla kuulluksi ja hyväksytyksi. Opettajan on tärkeä tiedostaa nuoren elämänpiiriin kuuluvat asiat ja kiinnostuksen kohteet, jotta hän voi olla dialogissa nuoren kanssa ja oppii ymmärtämään nuoren maailmaa. Luottamuksen synnyttäminen vaatii kykyä kuunnella ja tukea. Hyvä ja kannustava suhde opiskelijan ja opettajan välillä sekä onnistunut ohjausvuorovaikutus ovat Alkuportaat-seurantatutkimuksen mukaan kaksi merkityksellisintä asiaa, jotka lisäävät opiskelumotivaatiota ja

oppimistuloksia.(Poikkeus, Rausku-Puttonen, Lerkkanen, Kuorelahti, Siekkinen, Kiuru & Nurmi 2014, 111-120.) Opetushallituksen (2017) selvityksessä tuodaan myös esille oppimisympäristön merkitys läpäisyn tehostamisessa. Opiskelijan motivaatioon vaikuttavat osallisuus ja kokemus hyväksytyksi tulemisesta. Ne lisäävät opiskelijan toimintakykyä ja osaamista. Taitava ammattiin oppimisen ohjaus ja kodin kanssa käytävä yhteistyö edistävät tutkinnon suorittamista. (Opetushallitus 2017, 4.)

Ammattiopiston reformi tulee muuttamaan opiskelua niin, että yksilölliset polut lisääntyvät. Opiskelija kohdataan opintojen alussa, kun hänelle laaditaan HOKS eli henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma. Tämä kohtaaminen on tärkeä, koska se antaa tilaisuuden kartoittaa nuoren vahvuudet ja haasteet. Tavoitteena on laatia sellainen polku, joka opiskelijan on omien kykyjensä ja riittävän tuen avulla mahdollista kulkea valmistumiseen saakka. Opetushallituksen selvityksessä (2017) korostetaan sitä, että opintojen läpäisyyn ei riitä yksittäiset keinot vaan koulutuksen järjestäjän vastuulla on johtaa systemaattisesti opiskelijahuoltoa. Koulutuksen järjestäjältä vaaditaan kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, jotka on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Koulutuksen järjestäjän toimet keskeyttämisen vähentämiseksi. (Opetushallitus 2017, 1-2).

Osaamisperustaisuus	
<ul style="list-style-type: none"> - opiskelijan osaamisen kehittäminen - koulutuksen järjestäjän osaamisen kehittäminen 	
1. strategiaan ja vuosisuunnitelmaan sisältyy läpäisyn ja opiskelijahuollon tavoitteellinen johtaminen	2. keskeyttämisen ehkäisyyn vaikuttavat toimenpiteet toteutuvat kaikilla organisaatiotasoilla
3. Opiskelijoiden ohjaaminen yksilöllisillä, työvaltaisilla opintopoluilla	4. Varmistetaan ohjaushenkilöstön osaaminen ja ohjauksen sisältyminen toimenkuvan osaksi
5. Opiskelijahallintojärjestelmää käytetään systemaattisesti : tiedolla johtaminen ja opiskelijalähtöinen ohjaaminen	6. Ohjaukseen osallistuvat: nopea puuttuminen, jatkopolutus, yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon yms. kanssa
7. Nivelvaiheohjaus ja -yhteistyö Siirtyminen perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen. Ammatilliseen koulutukseen kiinnittyminen, ryhmäytyminen Työelämään sijoittuminen tai jatko-opinnot	

Opetushallitus haluaa opiskelijan oppimisympäristön olevan sellainen, että opiskelija voi tuntea itsensä hyväksytyksi ja toimintakykyiseksi. Positiiviset

oppimiskokemukset sekä kodin ja koulun onnistunut yhteistyö auttavat nuorta motivoitumaan opintoihin ja suorittamaan tutkinnon. Oppilaitoksen ilmapiiri nähdään tärkeänä, samoin opettajien ja ohjaajien osaamisen kehittäminen. Myös opettajien jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota, sillä työn vaatimukset lisääntyvät koko ajan. Avoin, inhimillinen, ihmiset huomioon ottava ja keskusteleva koulukulttuuri on tavoite, johon kannattaa pyrkiä. Sen on todettu helpottavan opiskelijan kiinnittymistä opintoihin ja hän kokee olevansa osa yhteisöä ja häntä myös kuunnellaan. Pedagoginen osaaminen, sopivan haasteelliset tehtävät ja yksilöllisen tuen tarpeiden tunnistaminen on hyvän kouluyhteisön tunnusmerkki. (Opetushallitus 2017, 4-6.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tämän tutkimuksen kohde on erään ammattiopiston opiskelijoiden opintojen keskeyttämistilasto. Tutkimus kohdentuu vuosina 2013 – 2017 tapahtuneiden opintojen keskeyttämisten syihin. Kohdejoukkona ovat opiskelijat, jotka opiskelevat nuorten perustutkinnoissa. Tutkimusaineistoissa ovat mukana myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA) opiskelijat 2015 – 2017 vuosien ajanjaksolta.

3.2 Tutkimuskysymykset

Millaisia keskeyttämisen syyt ovat?

Mikä on negatiivisten syiden osuus ja mitä niiden takana on?

Kuinka paljon oppimisvaikeudet näkyvät keskeyttämistilastoissa?

3.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimus on laadullinen, kehittämistietoa tuottava tutkimus. Tutkimusaineisto tätä tutkimusta varten on koottu ammattiopiston tilastoista.

Mayn (2011, 197) mukaan dokumenttiaineistot voidaan jakaa neljään osaan: suljettuun, rajoitetusti saatavaan, avoimeen arkistoituun ja avoimeen julkaistuun aineistoon. Scott (1990, 13-18) taas jakaa dokumentit sen mukaan,

miten niiden käyttö on mahdollistettu. Hän käyttää jakoa tekijä (authorship) ja pääsy (access). Tekijä tarkoittaa dokumentin alkuperää, jolloin virallinen, julkinen dokumentti erottuu henkilökohtaisesta dokumentista. Viralliset lähteet ovat virallisen dokumentin tunnusmerkkejä. Lisäksi dokumentti voi olla avoimesti julkaistu, helposti saatavilla oleva tai rajoitettu, vain erityisellä luvalla käytössä oleva.

Tässä tutkimuksessa käytetyt aineistot ovat luvanvaraisia, virallisia dokumentteja, joiden tietoja voi käyttää rajoitetusti tutkimukseen. Aineiston pohjalta saatavaa informaatiota ei voi yhdistää yksittäisen henkilön tietoihin.

3.4 Aineiston analyysimenetelmä

Tutkimusaineistoni analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysia, joka toimii tutkimukseni väljänä teoriakehyksenä. Se antaa mahdollisuuden käyttää tutkimusaineistona myös tilastoaineistoa, jonka katsotaan usein kuuluvan kvantitatiivisen tutkimuksen piiriin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Tilastoaineistoa ei siis tarvitse aina lähteä käsittelemään tilastotieteen keinoin, vaan sitä voidaan ryhtyä muuntamaan laadulliseen tutkimukseen sopivaksi esimerkiksi luokittelemalla, koodaamalla ja taulukoimalla informaatio. Tässä tutkimuksessa valitsin keskeyttämistilastojen informaation esittämistavaksi kuvat, koska niiden avulla lukijan on helppo saada tutkimuksen kohteena olevasta asiasta kokonaiskuva. Tämän tutkimuksen tilastoista tehtyjen kuvien tarkoituksena on avata lukijalle vain tutkimuksen kohteena olevan oppilaitoksen keskeyttämismäärien kehitystä. Vaikka niiden pohjalta ei pitäisi tehdä yleistyksiä Suomen muiden ammatillisten oppilaitosten keskeyttämismääriin, olen tulosten tarkasteluluvussa tuonut joissakin kohdin esille tilastokeskuksen tiedot samasta aiheesta, jotta lukija voi muodostaa vertailupohjan maan kokonaistilanteeseen. (Valli 2015, 225-238.)

Tilastoaineistoa tähän tutkimukseen löytyi myös vuoden 2017 kouluterveyskyselystä. Tutkimuksen kohteena olevan oppilaitoksen tiedot otettiin mukaan soveltuvien osien antamaan lisätietoa keskeyttämisistä ja niiden tulkinnasta. Aineistosta valittiin teemat ja poimittiin tiedot, jotka esitetään kuvamuodossa luvussa 4. (Kouluterveyskysely 2017.)

Valmiin tilastoaineiston käyttämisessä on sekä hyviä että huonoja puolia. Hyvä asia on se, että tiedot ovat ulkopuolisen keräämiä, jolloin tutkijan subjektiivinen vaikutus ei vääristä tietoja. Negatiivisena asiana voi olla se, että dokumentoidut tiedot ovat niukat ja niihin ei tutkija voi tehdä muutoksia. (Gorbetta 2003, 288) Tilastot toimivat kuitenkin johtolankoina, jotka auttavat tutkijaa ratkaisemaan asettamansa tutkimusongelman. Tässä kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusote eroavat; kvantitatiivinen tutkimus käsittelee aineistoa esimerkiksi etsimällä yhtäläisyyksiä ja eroja, kvalitatiivisessa taas lähdetään lukemaan rivien välistä ja pyritään soveltamaan saatua tietoa. Tavoitteena on pelkistää havainnot ja ratkaista niiden pohjalta arvoitus. (Alasuutari 2014, 34-39.)

Tässä tutkimuksessa käytin analyysimenetelmänä dokumenttianalyysiä. Ammattiopiston keskeyttämistilastoista kirjasin ensin kaikki keskeyttämisen syyt. Sitten luokittelin syyt kolmeen luokkaan: positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin (Liite 1). Luokittelu on oikeastaan kvantitatiivisen analyysin muoto, jonka avulla tilastoaineiston voi järjestää kuvioiksi tai taulukoiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93). Luokittelu sopi erinomaisesti tämän tutkimuksen ison tilastoaineiston saattamiseen ymmärrettävään muotoon.

Laine (2015, 43) puhuu elämäkokemuksen ja intuition muovaamasta kehittyneestä ymmärryksestä, jonka avulla tutkija osaa tulkita tutkimusaineistoaan. Luokittelussa käytin intuition, työkokemuksen tuoman hiljaisen tiedon ja lukemani teoriatiedon yhdistelmää. Sitten valitsin ne syyt, joita lähdin tutkimaan. Tilastoaineiston pohjalta oli hyvä lähteä muodostamaan erilaisia taulukoita ja kuvioita, joiden avulla tiedot oli mielekästä tiivistää. (Rantala 2015, 108-115). Tiivistämisen jälkeen etsin tutkimusaineistosta teemat (liite 2), joihin keskityn tässä tutkimuksessa. Kiviniemen (2015, 82-84) mukaan on hyvä löytää aineistosta luova ja tutkimustyön kokonaisuutta kuvaava teema, joka kannattelee työtä alusta loppuun. Olen halunnut keskittyä tässä tutkimuksessa nimenomaan negatiivisten keskeyttämissyiden kartoittamiseen, sillä niihin vaikuttamalla voitaisiin estää monia nuoria syrjäytymästä. Toivon, että kokemukseni erityisopettajan työstä ja pitkästä urasta lastensuojelun ohjaustehtävissä auttavat minua löytämään keskeiset syrjäytymistä ennustavat syyt. Hirsijärvi ym. (2007) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa on kokonaisvaltainen ote, jolloin aineistosta voidaan löytää

hyvin monenlaisia asioita. Objektiivisuus ei ole täysin mahdollista, vaan tutkijan arvot ja kokemus heijastuvat niihin valintoihin, joita tehdään tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsijärvi ym. 2007, 156-157.)

3.5 Eettisyys

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on saatu tutkimuksen kohteena olevalta oppilaitokselta, jonka nimeä ei tuoda esille missään raportin osassa.

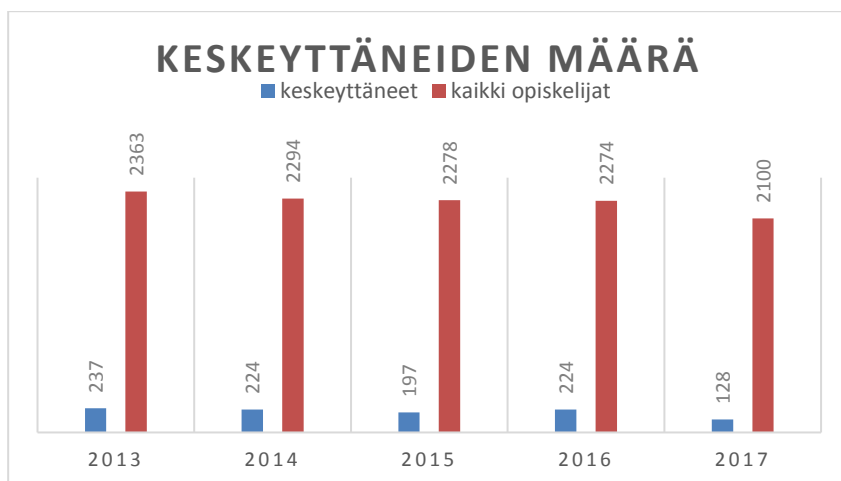
Tutkimusaineisto anonymisointiin ei ole ollut tarvetta, sillä opintonsa keskeyttäneiden opiskelijoiden tunnistaminen on mahdotonta raportin pohjana käytettyjen tilastojen perusteella. Tilastoinnin yhteydessä oppilaitoksessa on poistettu opiskelijoiden henkilötiedot. Tutkija ei ole missään vaiheessa pyytänyt nähtäväksi yksittäisten opiskelijoiden tietoja eikä opiskelijoita ole haastateltu tutkimusta varten. Tutkimuksessa käytettyä aineistoa säilytetään oppilaitoksessa ja se täydentyy joka vuosi uusilla keskeyttämistiedoilla, joten sitä on mahdollista hyödyntää esimerkiksi jatkotutkimuksissa. (Kuula 2015, 200-218.)

Toisena tutkimusaineistona on käytetty kouluterveyskyselyä vuodelta 2017 ja siitä on poimittu tutkimuksen kohteena olevan oppilaitoksen tiedot niiltä osin, kuin ne ovat hyödyttäneet tätä tutkimusta. Niiden pohjalta on mahdoton osoittaa, mikä oppilaitos on kyseessä. Kouluterveyskysely on julkinen asiakirja ja se on kaikkien luettavissa internetissä.

4 TUTKIMUSTULOKSET

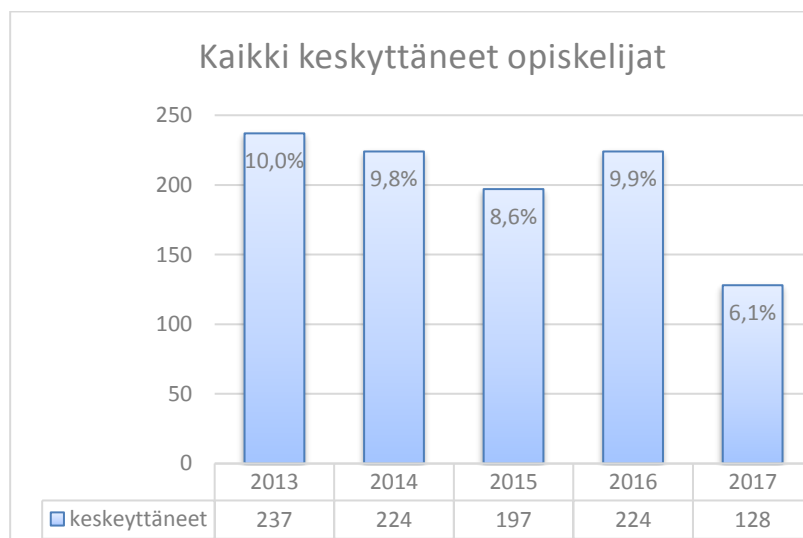
4.1 Keskeyttämistilaston tarkastelu

Tarkastelen tutkimuksen kohteena olevan ammattiopiston keskeyttämismäärien kehittymistä viiden seurantavuoden aikana kuvassa 4. Ammatilliseen koulutukseen kohdistuneet määräraahaleikkaukset näkyvät selvästi opiskelijamäärän vähenemisenä vuonna 2017, kun perustutkintoja on jouduttu karsimaan. Ammattiopistot joutuvat jatkossa toimimaan joustavasti markkinatilanteen mukaan ja ennakoimaan yhä tarkemmin sitä, miten työvoiman tarve alueellisesti eri aloilla kehittyy.

Kuva 4. Nuorten perustutkinnoissa ja valmentavassa koulutuksessa opiskelevat sekä keskeyttäneet opiskelijat v. 2013 – 2017.

Kuvaan 4 on poimittu kaikki opintonsa keskeyttäneet nuorten perustutkinnoissa ja ammatillisiin opintoihin valmentavassa koulutuksessa olevat opiskelijat tarkastelujakson 2013 – 2017 ajalta.

Kuva 5. Kaikki nuorten perustutkinnoissa ja valmentavassa koulutuksessa opinnot keskeyttäneet opiskelijat vuosina 2013 – 2017.

Tilastokeskuksen 2012-2013 ammatillisten opintojen keskeyttämiset olivat koko maassa 8,5 %, joten tutkimuksen kohteena olevassa ammattioppilaitoksessa keskeyttämisprosentti oli 1,5 % suurempi. Myös vuosien 2014 – 2016 vuosien keskeyttämisprosentit ovat olleet tilastokeskuksen (kuva 1) keskiarvoja korkeammat. Oppilaitoksen tilastot

osoittavat, että tutkimuksen kohteena olevassa ammattiopistossa opintojen keskeyttäminen on saatu vähenemään vuoden 2017 aikana merkittävästi (kuvio 5).

Hyvään tulokseen voi olla monia syitä. Yksi merkittävä syy on varmasti tukitoimintojen lisääminen erityisopetukseen. Opiskelijat, joilla on esimerkiksi oppimisvaikeuksia, motivaatio-ongelmia tai sairastelun vuoksi runsaasti rästiin jääneitä tehtäviä, saavat pienryhmässä mahdollisuuden ohjatusti tehdä opintoja valmiiksi omaan tahtiin. VALMA-koulutuksessa on myös vuosi vuodelta enemmän opiskelijoita ja he opiskelevat kahdessa ryhmässä. Heillä ei ole vielä selkeää tulevaisuuden suunnitelmaa ja he etsivät omaa opintopolkua. VALMA-vuoden aikana heillä on mahdollisuus tutustua eri koulutusaloihin, jolloin sitoutuminen jatkossa on mahdollisesti helpompaa, kun yhteishaussa voi hakeutua heti itseä kiinnostavalle alalle.

Vuonna 2015 ammatillisessa koulutuksessa tapahtui muutos, kun erityisopiskelijoille tarkoitetut pienryhmät lakkautettiin ja erityisopiskelijoita ryhdyttiin integroimaan isoihin perustutkinto-opetusta antaviin ryhmiin. Muutos oli raskas sekä opiskelijoille että opettajille ja varmasti heijastuu keskeyttämistilastoissa negatiivisena nousuna erityisesti vuoden 2016 osalta. Inklusiivisen ajattelun lisääntyminen ja kulttuurin muuttaminen erilaisuutta hyväksyvään suuntaan on kuitenkin ollut välttämätöntä. Tukitoimet sekä arvojen ja asenteiden muuttuminen sallivaan ja kaikkia arvostavaan suuntaan on selvästi tapahtunut ja tuottaa nyt hyvää tulosta, mikä on keskeyttämistilastoissa nähtävissä.

4.2 Opintojen keskeyttämisen syyt

Tässä kappaleessa tarkastellaan vuosien 2013 – 2017 välisenä aikana tämän tutkimuksen keskeistä valintaa, negatiivisten syiden tarkastelua suhteessa kaikkiin keskeyttämisiin.

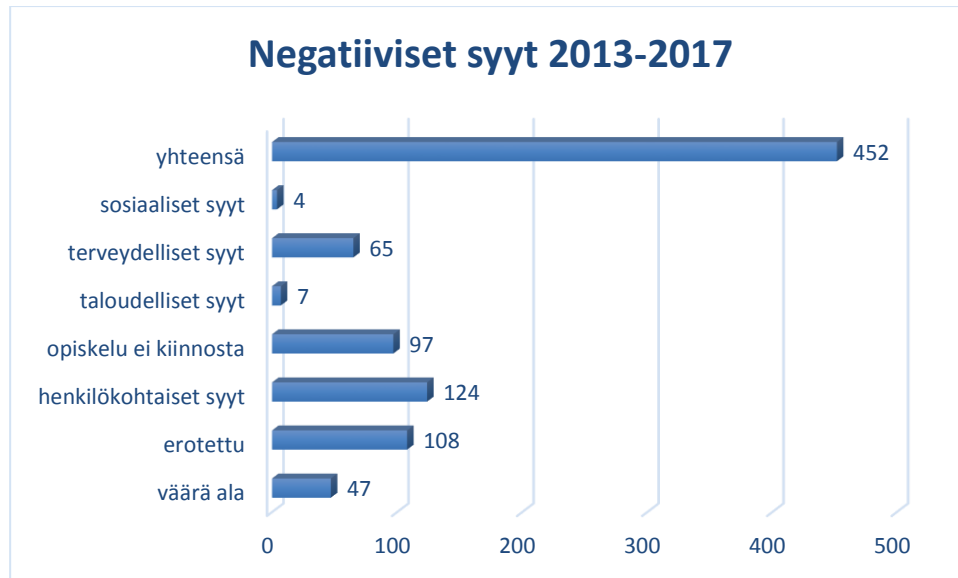
Kuva 6. Keskeyttämisen syyt karkeasti jaettuna.

Julkisessa keskustelussa nuorten opintojen keskeyttämistä käsitellään useimmiten yhtenä kokonaisuutena ajattelematta sitä, että monille opiskelijoille opintojen keskeyttäminen voi merkitä positiivista muutosta omalla opinto- tai työpolulla. Opetushallitus (2017) on todennut selvityksessään, että koulutuksen järjestäjien tulisi luokitella keskeyttämisen syyt yhdenmukaisesti, jotta tilastollinen tarkastelu tuottaisi luotettavaa informaatiota. (Opetushallitus 2017, 14.)

Olen jakanut tämän tutkimuksen tilastoaineiston keskeyttämissyyt on jaettu positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin syihin (liite 1). Tavoitteena on pohtia erityisesti niitä syitä, jotka johtavat pahimmillaan nuoren jättäytymiseen yhteiskunnan ulkopuolelle ilman koulutusta ja työtä. Vaikka kuvassa 5 huomattiin, että keskeyttämisten määrä kokonaisuutena vuonna 2017 väheni, ovat negatiiviset syyt kuvan 6 mukaan kuitenkin lisääntyneet kyseisenä vuonna. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman 2011 – 2015 aikana havaittiin, että nuorten terveys- ja elämänhallintaongelmat lisääntyivät ja opiskelukyvyt heikkenivät. Inklusion vaikutus näkyi opiskelijajoukon koostumuksessa; se on entistä heterogeenisempi ja haasteellisempi. Ohjausta ja opetusta on jouduttu keskittämään erityisesti heikompiin opiskelijoihin, jolloin tilanteen heikkeneminen on estetty, mutta parempiin tuloksiin ei ole ylletty. (Ahola ym. 2014, 101.)

4.3 Negatiiviset keskeyttämiset

Koska negatiiviset keskeyttämisen syyt muodostavat tarkasteluvuosina 2013 – 2017 lähes puolet kaikista keskeyttämisistä, on niitä syytä arvioida erikseen.

Kuva 7. Negatiiviset opintojen keskeyttämissyyt.

Tämän tutkimuksen kohteena olevassa oppilaitoksessa on päädytty käyttämään negatiivisista keskeyttämisistä kuvan 7 mukaisia nimikkeitä. Olen analyysissäni pohtinut negatiivisten syiden taakse piiloutuvia asioita, joita tuon esille liitteessä 2. Analyysissä tulin siihen tulokseen, että on vaikea lokeroida ongelmia tiettyjen otsikoiden alle, koska haasteet monesti alkavat kerryttää lisää haasteita, mikäli niitä ei saada heti ratkaistua. Myös oppimisvaikeudet ja huono koulumenestys voivat heijastua monelle elämänalueelle esimerkiksi heikkona motivaationa tai huonona itsetuntona. Liitteen 2 syylokerot vaikuttavatkin mielestäni toinen toisiinsa ja rivien väliin jäävät tulkinnat ovat monessa lokerossa hyvin samankaltaisia tai ainakin olleet vaikuttamassa negatiiviseen kokonaiskehitykseen.

Kuronen (2014) on löytänyt omassa tutkimuksessaan hyvin samankaltaisia keskeyttämissyitä. Hänen mielestään nuoren keskeyttämiseen vaikuttavat sekä hänen elämänsä historiansa että koulunpitoon liittyvät rakenteet. Monille erityisesti nivelvaihe aiheuttaa liian paljon kuormitusta. Ympäristön muutos, hahmottamisvaikeudet, heikot opiskelutaidot ja negatiiviset

opiskelukokemukset eivät tue uuteen opiskeluryhmään kiinnittymistä.
(Kuronen 2014, 61-69.)

Henkilökohtaiset syyt, opiskelu ei kiinnosta, erotettu

Nämä syyt ovat sellaisia keskeyttämissyitä, joihin henkilökunnan ja opettajien on vaikeinta vaikuttaa. Tutkimuksen kohteena olevassa tilastossa niiden osuus kaikista negatiivisista keskeyttämisistä on noin 73 %. Kuten jo aiemmin totesin, keskeyttämisen syyt on vaikea kategorisoida ja taustalla on hyvin moninaisia ongelmia. Käsittelenkin seuraavaksi näitä kolmea syytä yhtenä teemakokonaisuutena.

Opiskelijan ongelmat voivat olla moninaiset, mutta yksi tärkeä syy voi olla opiskelijan kyvyttömyys muodostaa sellaisia kaverisuhteita, joiden avulla hän kykenee kiinnittymään opiskelijaryhmään. Taustalta löytyy kiusaamista, epäonnistuneita yrityksiä saada hyväksyntää tai myönteisiä oppimiskokemuksia. Opettajan myönteisen tuen merkitys on suuri erityisesti sellaisilla opiskelijoilla, joita hyljeksiään ja joiden kognitiiviset taidot ovat heikot. (Poikkeus ym. 2013, 111-117.) Kiusaamisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen on tutkimusten mukaan heikkoa. Nuori ei kerro kenellekään kiusaamisesta, häpeää tilannetta, johon on joutunut, ja pyrkii pärjäämään itse niin pitkään kuin mahdollista. Kiusaamisen kohteena oleminen murentaa itsetuntoa ja psyykkistä hyvinvointia. Nuoren oppimistulokset heikkenevät ja joillekin avo- tai laitoshoidon tarpeen, jotta kiusaamiskokemuksista pystyy selviytymään. Kiusaamisen on todettu vaikuttavan pitkälle tulevaisuuteen, koska psyykinen toipuminen ja heikon itsetunnon nostaminen vaatii aikaa ja uskoa tulevaisuuteen. (Kuronen 2010, 142-143)

Onko koulun henkilökunnalla rohkeutta ja taitoa puuttua kiusaamiseen? Lindholmin (2014) mukaan kiusaamisesta on valtavasti tietoa, mutta arkitilanteissa ei kyetä toimimaan niin, että kouluväkivaltaan tai kiusaamiseen pystyttäisiin todella puuttumaan ja vähentämään sitä. Opettajilla voi olla epäily, että opiskelijalla on mukanaan päihteitä, teräaseita tai räjähteitä, mutta heiltä on viety oikeus tutkia opiskelijan laukku; siihen tarvitaan poliisi. Näkyvät kiusaamistilanteet, kuten väkivalta ja kunnianloukkaussasiat pyritään hoitamaan koulun sisäisenä asiana. Opettaja ja muu henkilökunta on

vastuussa siitä, onko kyseinen tilanne niin karkea, että pitää tehdä tutkintapyyntö poliisille. Kurinpitokeinojen riittävyys ja riittämättömyys heijastuvat sekä kiusaamiseen kohteeseen että kiusaajaan.

Viranomaisyhteistyötä ja opettajien koulutusta tulisi lisätä, jotta kiusaaminen saataisiin tehokkaasti kitkettyä koulumaailmasta. Ongelman vähättely aiheuttaa uhrille mielenterveysongelmia ja lisää syrjäytymis- ja itsemurhariskiä. (Lindholm 2014, 110-116.)

Virtanen ja Kuorelahti (2014, 104 -107) puhuvat kouluun kiinnittymisen ongelmasta. He korostavat sitä, että se, miten nuori arvostaa kouluympäristöä ja opiskelua tai miten hän tunnetasolla kokee opinnot hänelle merkityksellisinä, saa hänet tulemaan kouluun joka päivä uudelleen. Sitoutumiseen vaikuttavat hyvin merkittävästi kodin tuki ja sieltä tulevat myönteiset signaalit, odotukset ja tuki. Toisaalta nuori saattaa liittyä ryhmään, joka vastaa hänen omaa koulumenestystään ja jolla on samanlaiset kielteiset ajatukset koulunkäynnistä kuin itsellä. Aiemmat kokemukset epäonnistumisista, sisäiset ongelmat, kuten ahdistus ja masennus tai levottomuus ja aggressiivisuus, voivat johtaa opintojen välttelyyn ja niiden tärkeyden vähättelyyn. (Nurmi 2014, 24-25.)

Poissaolot opinnoista ovat merkittävä keskeyttämisen syy ja se johtaa pitkittyessään koulusta erottamiseen. Omat pohdintani koulupinnaamisen syistä liitteessä 2 löytyvät myös Virtaselta ja Kuorelahdelta (2014), jotka ovat havainneet kolme riskitekijää, jotka lisäävät luvattomia poissaoloja. He jakavat riskitekijät kolmeen osa-alueeseen:

1. Oppilaaseen liittyvät

- heikko akateeminen menestys
- vaatimattomat tulevaisuuden tavoitteet
- oppimisvaikeudet
- koulutuksen vähäinen arvostaminen
-

2. Kouluun liittyvät

- turvattomuuden tunne
- rikollisuuteen taipuvainen vertaisryhmä
- jengit
- opettajilta saatu niukka tuki
- ongelmat vertaisryhmässä (kiusaaminen)

3. Perheeseen liittyvät

- matala sosioekonominen tausta
- rikkinäinen perhetausta
- joskus etniseen vähemmistöön kuuluminen
- vähäinen opintoihin saatu tuki

(Virtanen & Kuorelahti 2014, 107-109)

Virtanen ja Kuorelahti tekivät tutkimuksissaan erikoisen huomion: suomalaisessa koulussa pinnaaminen ei liity välttämättä opiskelijan kotitaustaan vaan se on melko tasa-arvoista. Kiinnittyminen opintoihin on merkittävä tekijä pinnaamisen ehkäisyssä. He havaitsivat myös, että opiskelijat, joilla oli erityisopiskelijastatus, pinnasivat enemmän. Ristiriitaista siis oli, että opiskelijat, jotka saivat eniten tukea opintoihinsa, eivät kuitenkaan kiinnittyneet opiskeluympäristöön riittävästi. He eivät kokeneet opintoja merkityksellisinä, mutta löysivät vertaisryhmän, jonka kanssa harrastivat edelleen pinnaamista. (Virtanen & Kuorelahti 2014, 110-111.)

Virtasen ja Kuorelahden tutkimusta tukee myös Ahon ja Mäkihön (2014) seurantatutkimus, jonka mukaan vanhempien koulutustasolla on suuri vaikutus siihen, minkälaista tukea opiskelija saa opintoihinsa. Jos vanhemmilla oli heikko sosioekonominen tausta ja heillä ei ollut peruskoulun jälkeistä koulutusta, oli nuoren myös vaikea motivoitua toisen asteen opintoihin. En sijaan äidinkielen tai kansalaisuuden merkitys ei korostunut keskeyttämisissä. Seurantatutkimuksen tärkein tulos oli kuitenkin se, että noin puolet toisen asteen opinnot keskeyttäneistä oli ”kadonnut”, koska heitä ei löytynyt mistään rekistereistä. Nämä henkilöt olivat suurimmassa syrjäytymisriskissä. Kokonaan koulutuksen ulkopuolelle jättäytymiseen oli myös syynä sairaus, joka johti eläkkeelle siirtymiseen. (Aho ym. 2014, 63-70.)

Sosiaaliset, terveydelliset ja taloudelliset syyt, väärä ala

Näiden syiden takana on samoja ongelmia kuin Virtasen ja Kuorelahden koulupinnaamiseen vaikuttavat tekijät. Lisäksi taustalla on uusia syitä, kuten vanhempien työttömyys ja siihen liittyvä heikko taloudellinen tilanne, yksinäisyys ja kyvyttömyys ihmissuhteisiin, pitkät koulumatkat, heikot vuorovaikutustaidot ja oppimisvaikeudet. Nämä kaikki edellä mainitut ongelmat voivat yhdessä tai yksittäisinä johtaa opintojen keskeyttämiseen.

Nuorisotutkimusverkoston (2017) tekemässä selvityksessä yksinäisyys ja ystävien puute nousivat merkittävimiksi syrjäytymisen syiksi. Kokemus hylätyksi tulemisesta ja sosiaalisen kanssakäymisen puuttuminen on nuorelle musertavampaa kuin jääminen vaille työtä tai opiskelupaikkaa. (Myllyniemi & Gretchel 2017, 1.)

Salmela-Aron (2014) mukaan nuoren sosiaalinen ympäristö, jonka muodostavat koulu, koti ja kaverit vaikuttavat siihen millainen motivaatio hänelle muodostuu opintoja kohtaan. Kouluilmapiirin on todettu olevan merkittävä tekijä nuoren jaksamiselle. Motivaation ja kouluinnon heikentäjä on stressioireyhtymä, joka johtaa koulu-uupumukseen. Opiskelija kyynistyy ja kokee riittämättömyyttä. Tyttöjen on todettu olevan menestyneempiä mutta uupuneempia opinnoissaan kuin pojat. Terveystieteiden merkitys korostuu koulu-uupumuksen ennaltaehkäisyssä. On myös havaittu, että jos siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle onnistuu hyvin, uupumus vähenee. (Salmela-Aro 2014, 113-116.)

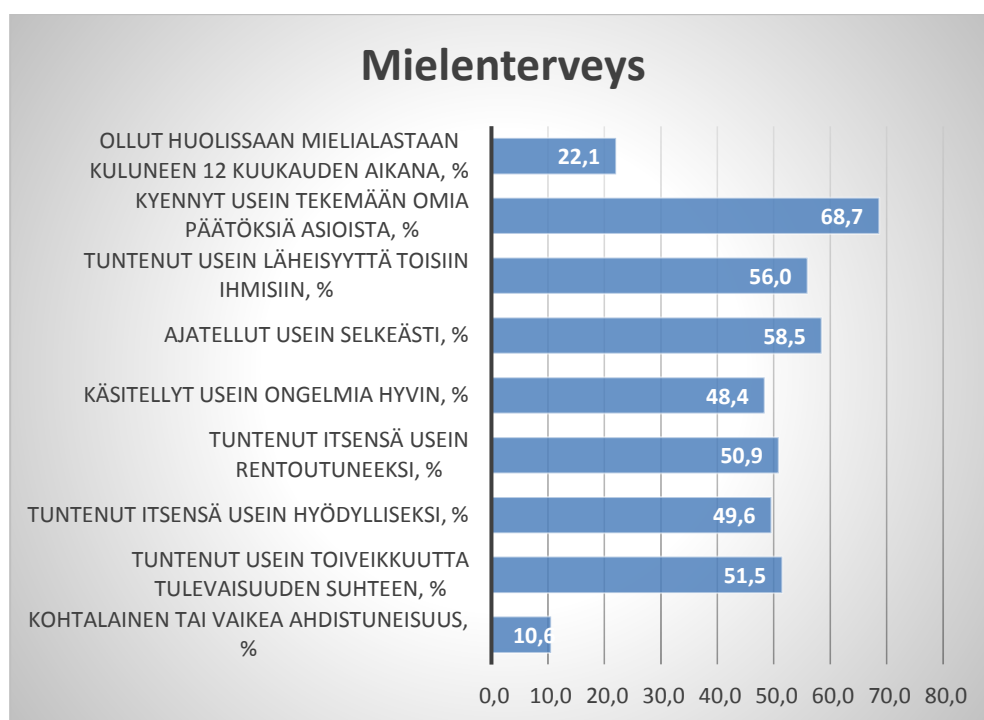
Tämän tutkimuksen tilastoissa **päihhteet, rikokset ja mielenterveysongelmat** ovat piilossa virallisten keskeyttämissyiden takana. Yhdessä tai erikseen ne ovat kuitenkin vaikuttamassa haitallisesti monen opiskelijan opintojen jatkumiseen. Nuorten päihdekokeilut alkavat yläasteella ja vaikeita päihdeongelmia voi ilmetä jo 14–15-vuotiailla. On huomattu, että nuoren kehitykselliset vaikeudet lisääntyvät siirtymävaiheissa, kuten alakoulusta yläkouluun tai yläkoulusta toiselle asteelle. Ongelmia syntyy erityisesti siitä, että käytetään samanaikaisesti useaa päihdettä, kuten lääkkeitä, alkoholia, tupakkaa, nuuskaa ja huumeita. Päihteiden käytöllä on haitallisia vaikutuksia nuoren kognitiiviseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Pahimmillaan riippuvuus johtaa mielenterveysongelmiin ja rikollisuuteen. (Jouhki 2014, 38-40.) Kansallisen rikosuhritutkimuksen (2013) mukaan kolme tärkeintä kohdetta, joihin poliisin tulisi kohdentaa resursseja olivat perheväkivallan torjunta, huumausaineiden käyttöön puuttuminen ja katuväkivallan torjunta. Tutkimus oli kohdennettu 15-74-vuotiaille suomalaisille ja kaikki vastaajat olivat nostaneet edellä mainitut kolme asiaa tärkeimmiksi. Rikoksien ennaltaehkäisyyn sijoitettavia rahoja tulisi kaikkien vastaajien mielestä käyttää ensisijaisesti nuorison ongelmien puuttumiseen ja tehokkaampaan nuoristyöhön. (Salmi & Danielsson 2014, 1-8.)

Von der Pahlen ym. (2013,11) toteavat, että päihteiden käytöllä on aina suora yhteys mielenterveysongelmiin, jotka ovat ilmaantuvat sitä todennäköisemmin, mitä varhaisemmassa vaiheessa päihteiden käyttö on aloitettu.

Päihdeongelmat ja mielenterveyshäiriöt muodostavat yhdessä erilaisia kombinaatioita. Käytöshäiriöiden ja ADHD:n on todettu altistavan nuorta päihdeongelmalle, masennus voi puhjeta ensin, se voi alkaa yhtäaikaan päihdeongelman kanssa tai seurata päihteiden käyttöä. Kannabiksen käyttö näyttäisi lisäävän riskiä sairastua skitsofreniaan.

Mielenterveysongelmat vaikuttavat opiskelijan opiskelukykyyn. Erityisesti masennus liittyy monesti muihin sairauksiin ja se vaatii pitkäkestoista hoitoa. Tällöin opiskelija toimintakyky heikkenee, kaverisuhteet kärsivät ja nuori jää yksin ongelmiansa kanssa. Opiskeluun tarvitaan tukea ja yksilöllisiä toteutusmahdollisuuksia. (Kiiveri ym. 2014, 93.)

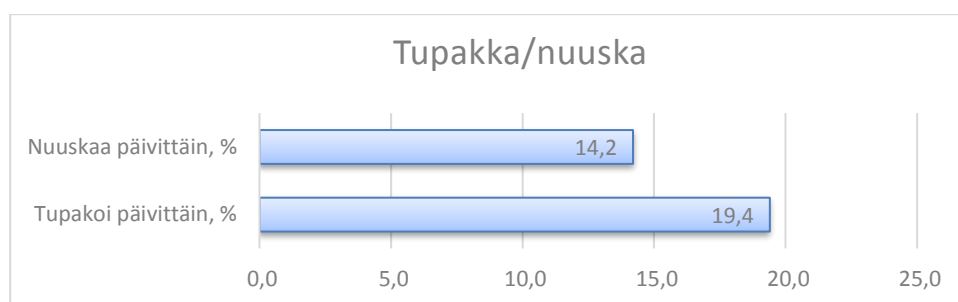
Kouluterveyskyselyä on alettu tehdä ammattiopiston 1. ja 2. vuoden opiskelijoille vuodesta 2008. Sen avulla on ollut mahdollista kartoittaa syrjäytymisriskejä ja seurata ammattikoululaisten terveyttä ja hyvinvointia. Kouluterveyskyselyn tuloksia kannattasi esitellä esimerkiksi vanhempain illoissa, jolloin huoltajat saisivat informaatiota esimerkiksi lapsensa ikäluokan päihteiden käytöstä, mielenterveysongelmista tai koulu-uupumuksesta. (Suurpää 2008, 56.) Olen poiminut vuoden 2017 valtakunnallisesta kouluterveyskyselystä seuraaviin kuvioihin (kuvat 8 – 11) tämän tutkimuksen kohteena olevan ammattiopiston tiedot mielenterveyden, tupakan ja nuuska käytön, päihteiden käytön ja peli/digiriippuvuuksien osalta. Kyselyyn ovat vastanneet ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat.

Kuva 8. Ammattipistolaisten mielenterveys v. 2017 (Kouluterveyskysely 2017).

Kouluterveyskyselyn mukaan keskimäärin puolet tämän tutkimuksen kohteena olevaan oppilaitoksen opiskelijoista kokee mielenterveytensä hyväksi. Sen sijaan 10,6 prosentilla opiskelijoista oli kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus ja 22,1 prosenttia oli ollut huolissaan mielialastaan viimeisen vuoden aikana.

Mielenterveysongelmat ovat lisääntymässä nuorten keskuudessa. On hyvä muistaa, että nuorella on usein monenlaisia mielenterveyden häiriöitä yhtä aikaa, ja monesti niiden hoito on siitä syystä haasteellista. Nuorilla naisilla tavallisimpia mielenterveyden häiriöitä ovat mieliala-, ahdistuneisuus- ja syömishäiriöt. Nuorilla miehillä taas ilmenee enemmän päihde-, tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöitä. (Marttunen, Karlsson 2013, 7-13.) Nuoren auttaminen on haasteellista kouluterveydenhuollossa, koska terveydenhoitajalle pääsy vaatii ajanvarauksen ja useimmiten tarve on niin akuutti, että asia jää hoitamatta. Kouluterveydenhoitaja kohtaa nuoren ongelmien koko kirjon, joita ovat mm. päihdeongelmat, viittely, syömishäiriöt, sukupuolitautilpelot ja seksuaalinen väkivalta, lähisuhdeväkivalta ja oman tai vanhempien mielenterveysongelmat. Asetus määrää selvittämään tilanteen ja ohjaamaan jatkohoitoon, mutta useimmiten jonot koulupsykologille ja koulukuraattorille ovat niin pitkät, että nuoren ongelmat ehtivät kriisiytyä. (Impola 2014, 102-108.)

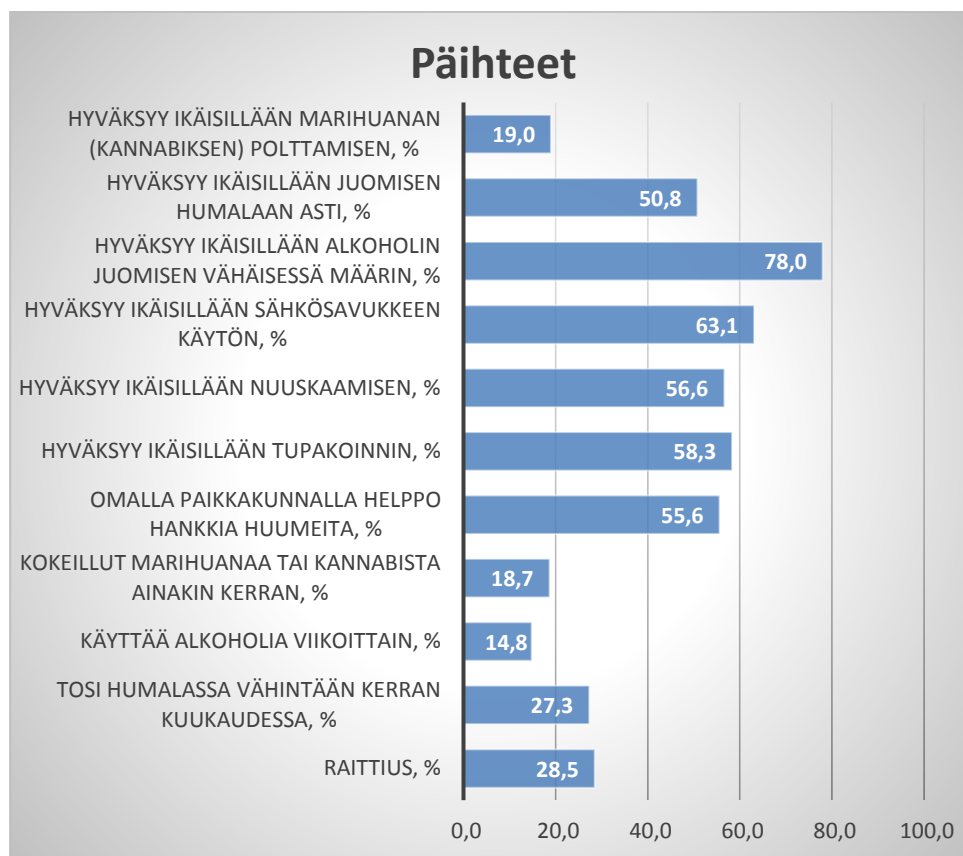

Kuva 9. Ammattiopistolaisten tupakointi ja nuuskan käyttö v. 2017 (Kouluterveyskysely 2017).

Tupakointi on vähentynyt viime vuosina nuorten keskuudessa. Vuonna 2016 voimaan tullut tupakkalaki kieltää kaikenlaisten tupakkatuotteiden käytön koulun alueilla. Kuvassa 9 voidaan nähdä, että ammattiopiston opiskelijoista lähes 20 prosenttia tupakoi päivittäin. Heidän joukossaan on varmasti paljon alle 18-vuotiaita, vaikka laki kieltää tupakkatuotteiden myynnin alle 18-vuotiaille. Nuoret aloittavat tupakoinnin tyypillisesti 13 – 16-vuoden iässä. Myös sähkösavukkeet ovat tulleet viime vuosina markkinoille ja niitä käytetään myös nuorten keskuudessa jonkin verran. Päivittäin nuuskaa käyttäviäkin on tästä opiskelijajoukosta 14,2 prosenttia. Nuuskan käyttö oli aluksi yleistä joukkueurheilulajeja harrastavilla, mutta nykyään se alkaa korvata savukkeet helppokäyttöisyyden vuoksi ja myös tytöt ovat alkaneet käyttää nuuskaa. Koska Suomessa ei myydä nuuskaa, ovat jotkut nuoret ryhtyneet välittämään sitä kavereilleen. Nuuska aiheuttaa voimakasta riippuvuutta eikä se ole missään mielessä terveellisempi vaihtoehto tupakalle. (Pulkinen 2014, 131-133.)

Kuvaan 10 on koottu ammattiopiston opiskelijoiden suhtautuminen erilaisiin päihteisiin sekä alkoholin käyttö. On ilahduttavaa, että täysin raittiita opiskelijoita on joukossa 28,5 prosenttia. Kysely on tehty 1. ja 2. vuoden opiskelijoille, jolloin oletettavasti suurin osa heistä on alaikäisiä. Yli puolet vastaajista suhtautuu päihteisiin hyvin myönteisesti ja alkoholin käyttö on viikoittaista lähes 15 prosentilla vastaajista. Huolestuttavaa on se, että lähes 19 prosenttia vastaajista on kokeillut kannabista ja lähes 56 prosenttia kokee sen hankkimisen olevan helppoa kotipaikkakunnalla. Nuoret seuraavat tarkasti kannabiksen laillistamisuutisointia ja he ovat hyvin tietoisia niistä maista, joissa sen käyttö on sallittua. Nuoret tuntevat myös hyvin kannabiksen kotikasvatustoimintaa. Huumemyönteisyys näkyy tilastoissa: vuonna 2010

Suomessa tehtiin vuonna 20 000 huumausainerikosta ja tulevaisuudessa erityisesti kannabiksen kotikasvatuksen uskotaan lisääntyvän voimakkaasti.

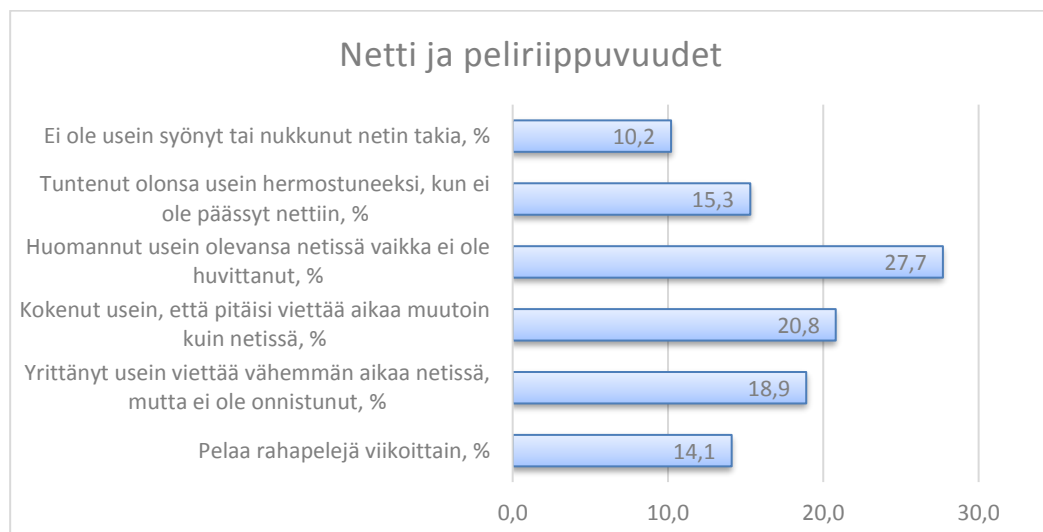
Kuva 10. Ammattiopistolaisten päihteiden käyttö ja suhtautuminen päihteisiin v. 2017. (Kouluterveyskysely 2017).

Aiemmin kuvassa 6 tarkasteltiin mielenterveyttä ja pohdittiin päihteiden käytön suhdetta siihen. Ongelmat, joita päihteiden käyttö aiheuttaa opiskelijoille, näkyvät koulun arjessa. Nuoren kehittyvät aivot ovat vaarassa vaurioitua ja nuorena aloitettu päihteiden käyttö voi aiheuttaa riippuvuutta ja ongelmakäyttöä aikuisena. Oppiminen heikentyy ja kiinnittyminen opintoihin vaarantuu. (Pulkkinen ym. 2014, 130-135.)

Päihteistä puhuminen ja huumausaineisiin liittyvien sanojen tuominen esiin tuntitilanteissa on opiskelijoiden keskuudessa lisääntynyt. Huumausaineiden käyttö ja välittäminen aiheuttavat levottomuutta opiskelijaryhmässä ja opettajalla tulisikin olla nykyistä enemmän tietoa päihteiden vaikutuksista ja niiden käyttäjistä. Myös toimintamalleja huumeiden käyttöä epäillessä tulisi tarkentaa. Opettaja on keskeisessä asemassa havaitsemaan muutoksen nuoren käyttäytymisessä ja siksi yhteisesti sovitut menettelytavat lisääisivät hänen rohkeuttaan puuttua ja ohjata nuori tarvittaessa huumeseulaan. Koulun

aikuisten ennakoiva toiminta ja varhainen puuttuminen nuoren päihteiden käyttöön vähentäisi poissaoloja ja lisäisi turvallisuuden tunnetta opiskelijaryhmässä.

Kuvassa 11 tarkastellaan tutkimuksen kohteena olevan ammattiopiston opiskelijoiden netti- ja peliriippuvuutta kouluterveyskysely 2017 tulosten mukaan. Digimaailma näyttelee suurta osaa nuorten jokapäiväisessä elämässä. Älypuhelin on joillekin tärkeä riippuvuuteen asti. On tavallista nähdä nuoret tuijottamassa puhelinta silloin kun he ovat ruokailemassa, oppitunnilla, bussissa tai tauoilla. (Pulkkinen & Kanervio 2014, 120). Digimaailma voi olla myös pakotie todellisuudesta ja pelaamisen avulla voi saada onnistumisen kokemuksia. Runsas istuminen ja pelaaminen lisäävät kuitenkin kasvavan nuoren terveysongelmia. Heillä ilmenee tuki- ja liikuntaelinten ongelmia ja kiputiloja sekä vuorokausirytmien sekoittumisesta johtuvia psyykkisiä oireita. (Jouhki 2014, 40-41.)

Kuva 11. Ammattiopistolaisten netti- ja peliriippuvuudet v. 2017. (Kouluterveyskysely 2017).

Netti- ja peliriippuvuudet heijastuvat selvästi koulunkäyntiin. Nuori, joka pelaa paljon, on oppitunneilla hyvin väsynyt ja tunnustaakin monesti, että koko yö meni pelatessa. Energiajuoman avulla yritetään sitten selvitä koulupäivästä. Heitä vastaajista on 10,2 prosenttia. Monille myös sosiaalisen median seuraaminen muodostuu niin tärkeäksi, että oppitunnilla on mahdoton luopua puhelimesta hetkeksikään. On huolestuttavaa, että lähes 19 prosenttia vastaajista ei ole kyennyt vähentämään netissä oloa. Melkein 28 prosenttia vastaajista taas ei koe oloa mukavaksi netissä, mutta on siihen koukussa ja

käyttää sitä. Niitä, jotka kokevat itsensä hermostuneeksi, kun eivät pääse nettiin, on 15,3 prosenttia. Heidän kanssaan käydään eniten sanaharkkaa oppitunneilla, kun opettaja pyrkii rajoittamaan opiskelijaa netin käytössä ja ohjaa tekemään tehtäviä. Osa opiskelijoista ei kykene olemaan ilman puhelinta ja poistuu mieluummin luokasta puhelimensa kanssa kuin luopuu siitä tehtävien teon ajaksi.

Digilaitteiden avulla nuoret seurustelevat paljon verkossa, mutta monille se voi olla ainoa väylä kohdata toisia ihmisiä. Aidot vuorovaikutussuhteet kärsivät ja nuoren kokemusmaailma kapeutuu omaan huoneeseen tietokoneen äärelle. Seurauksena voi olla yksinäisyyttä ja masennusta. Niille nuorille taas, jotka ovat arkoja, sosiaalinen media voi tarjota mahdollisuuden olla anonyymisti sosiaalinen ja saada hyväksyntää. Verkossa voi myös olla helpompi harjoitella tunteiden ilmaisua ja mahdollisesti rohkaistua sitten näyttämään tunteet myös aidossa vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. (Pulkinen, Kanerva 2014, 121.)

Nettikiusaaminen on vakava ongelma, jonka kohteeksi joutuminen voi vaikuttaa lapsen ja nuoren elämään vuosikausia. Kiusaaminen netissä on hyvin yleinen ilmiö ja erityisesti nuorten keskuudessa se on helppo väylä eristää kiusattu ulkopuolelle sekä nolata ja häpäistä julkaisemalla häntä koskevaa vääristeltyä materiaalia tai kuvia. Netissä on helppo uhkailla, jolloin aiheutetaan uhrille ahdistusta ja pelkoa. Nettikiusaamisen torjuminen on hyvin haasteellista, mutta onneksi se voidaan todentaa ja tekijä saadaan vastuuseen. (Pulkinen ym. 2014, 121-124.)

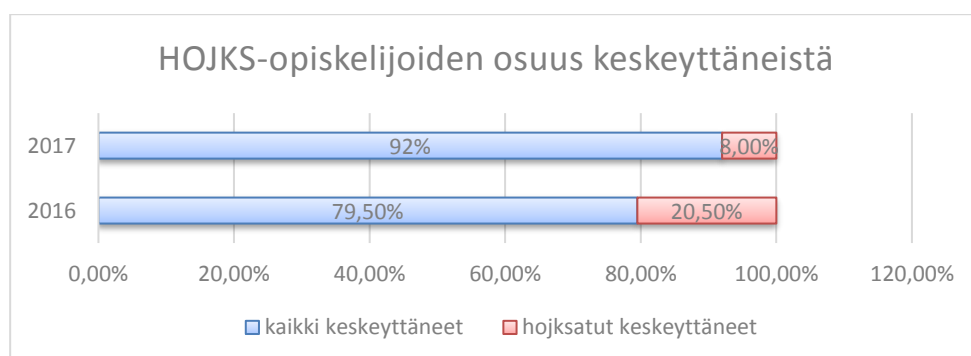
Digipelaamisella tarkoitetaan erilaisten pelien pelaamista netissä. Ne ovat korvanneet vanhat lauta- ja korttipelit. Pelit voivat olla esimerkiksi rooli-, seikkailu- ja urheilupelejä. Suurella osalla pelaajista digipelaaminen on hyvä harrastus ja pelaaminen on hallinnassa siten, että elämään sisältyy muutakin toimintaa. Jos pelaamista ei hallita, se alkaa vaikuttaa haitallisesti vuorokausirytmiiin. Koulunkäynti kärsii, kun pelaaja menettää ajantajun pelatessaan ja on aamulla liian väsynyt lähteäkseen kouluun. Valitettavasti ongelmapelaaminen yleistyy nuorten keskuudessa koko ajan, koska pelejä on helppo hankkia. Vaikea peliriippuvuus aiheuttaa ongelmia ihmissuhteisiin, kun nuori kehittää itselleen peli-identiteetin. Siitä voi olla vaikea luopua, koska

samalla menettää pelien kautta muodostuneen sosiaalisen verkoston ja onnistumisen kokemukset. Pelissä saa uusia haasteita ja varsinkin roolipeleissä voi itse vaikuttaa pelin kulkuun. Nuoren minäkuva voi olla rakentunut pelin roolihahmon kautta. (Pulkkinen ym. 2014, 125-126.)

Rahapelejä viikoittain pelaavia nuoria oli tämän tutkimuksen ammattiopisto-opiskelijoista 14,2 prosenttia. Rahapelejä, kuten esimerkiksi nettipokeria, pelataan verkossa. Riippuvuus rahapeleihin kehittyy vähitellen ja paljastuu usein yllätyksenä vanhemmille. Erityisesti pojat, jotka ovat aloittaneet digipelaamisen hyvin nuorena, pelaavat rahapelejä. Heillä on todettu olevan muutakin riskikäyttäytymistä, kuten tupakointia, näpistelyä, koulupinnausta ja runsasta päihteiden käyttöä. Rahapeleihin tarvitaan maksukykyisyyttä. Riippuvuus aiheuttaa velkaantumista ja monet joutuvat pikavippikierteeseen. Virtuaalipelikasinot koukuttavat monia nuoria ja pikavippiyritykset hyötyvät heidän ahdingostaan. Tämä yhdistelmä koituu monelle nuorelle tuhoisaksi. Suomessa toimii Nimettömät pelurit-vertaisyryhmä, joka pyrkii auttamaan ihmisiä irti peliriippuvuudesta. He ovat havainneet, että apua tarvitsee yhä useampi alle 20-vuotias peliriippuvainen. (Pulkkinen ym. 2014, 127-128.)

4.4 Oppimisvaikeudet keskeyttämisten syinä

Kuvassa 12 tarkastelen hojks-opiskelijoiden osuutta kaikista ammattiopiston keskeyttäneistä opiskelijoista vuosien 2016 ja 2017 välisenä ajanjaksona.

Kuva 12. Hojks-opiskelijoiden osuus keskeyttäneistä opiskelijoista v. 2016-2017.

Tämän tutkimuksen kohteena olevien hojks-opiskelijoiden keskeyttämismäärät ovat pudonneet vuodesta 2016 vuoteen 2017 61 prosenttia. Tämä on erinomainen tulos ja siihen ovat varmasti vaikuttaneet erityisopiskelijoihin

kohdistuneet tukitoimenpiteet ja onnistunut tiedonvaihto opiskelijoiden siirtyessä peruskoulusta ammattiopistoon. Ammattiopiston keinot vastata hyvin heterogeenisten opiskelijaryhmien opettamiseen ja tuen antamiseen vaihtelevat oppilaitoskohtaisesti. Samanaikais/rinnakkaisopetus, tukea antavat pienryhmät, rästäpajat ja yksilöllinen tukiovetus ovat tuottaneet tässä ammattioppilaitoksessa hyvää tulosta. Sellaisten opiskelijoiden, jotka ovat saaneet erityisopiskelijoina onnistumisen kokemuksia peruskoulussa, on helppo motivoitua ammatillisiin opintoihin. Vaikeinta on sellaisten opiskelijoiden auttaminen, jotka selkeästi tarvitsisivat erityisen tuen järjestelyn, mutta eivät suostu ottamaan apua vastaan. He tarvitsisivat myönteisiä oppimiskokemuksia ja heidän vahvuutensa tulisi löytää mahdollisimman nopeasti valittuun ammattialaan liittyvän toiminnallisen tekemisen kautta.

Ammatillisen koulutuksen läpäisemisen tehostamishankkeessa todettiin, että opiskelijoiksi joudutaan ottamaan hyvin haasteellisia opiskelijoita, joiden hoitamiseen ja opettamiseen eivät resurssit aina riitä ja joskus erityisammattioppilaitos voisi olla oikea paikka jollekin perustutkintoa suorittavalle opiskelijalle. VALMA-koulutus toimii myös hyvin perustutkinto-opintojen rinnalla mahdollistamassa opiskelija siirtymisen valmentavaan opetukseen, mikäli todetaan, että hän ei vielä kykene opiskelemaan täysipainoisesti perustutkinto-opetuksessa. Maahanmuuttajataustaiset ovat myös haasteellinen ryhmä, joka tarvitsee paitsi kielen opetusta myös valmennusta opiskelutaidoissa ja suomalaisen kulttuurin sisäistämisessä. (Aho ym. 2015, 68-70.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut pohtia erään ammattiopiston opiskelijoiden keskeyttämistilastojen kautta nuorten maailmaa ja niitä syitä, jotka johtavat syrjäytymisvaaraan. Vaikka olen toiminut koko työurani ajan nuorten parissa niin kunnallisessa nuorisotyössä, lastensuojelulaitoksessa kuin opettajana ammatillisessa koulutuksessa ja kohdannut paljon taustoiltaan erilaisia ongelmiansa kanssa kamppailevia nuoria ihmisiä, on negatiivisten keskeyttämissyyden avaaminen ollut rankka kokemus. Nuorten ihmisten kokemat vaikeudet ovat hyvin hankalia poistaa erityisesti siksi, että ne alkavat kehittyä useimmiten jo ennen kouluikää. Lukuisissa tutkimuksissa, joihin olen

viitannut tässä työssä, on tuotu esille tarve pyrkiä yhä nopeammin tarttumaan ongelmiin jo varhaislapsuudessa. Avun tuominen lapsen kotiympäristöön ja vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä jo ennen koulupolun alkua vähentäisi syrjäytymisvaaraan joutumista nuoruudessa erityisesti opintojen nivelvaiheissa. Niilo Mäki Instituutin Motivoimaa-hankkeessa havaittiin, että olisi tärkeää kartoittaa opintojen alussa muitakin riskitekijöitä kuin oppimisvaikeudet. Koulu-uupumus ja heikko motivaatio liittyvät usein yhteen heikkojen oppimistulosten kanssa ja haittaavat opintoihin kiinnittymistä. (Määttä & Salmi 2014, 148.)

Tämä tutkimus on lisännyt ymmärrystä niihin ongelmiin, joiden parissa ammatillisessa koulutuksessa painitaan. Koulutusreformi on otettu käyttöön 2018 vuoden alusta. Organisaatiota on uudistettu ja opetussuunnitelmat rakennettu niin, että ne mahdollistavat jokaiselle yksilölliset opiskelupolut. Opiskelija-aines on heterogeenista, mikä tuntuisi lisäävän tarvetta ohjata ja tukea yksilöitä entistä enemmän. Kuitenkin samaan aikaan leikataan ammatillisen koulutuksen rahoitusta, jolloin yhä pienempi joukko aikuisia vastaa ammattiopintojen läpäisyn onnistumisesta. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelmassa havaittiin organisaatioissa ilmenevinä ongelmina liian hidas reagointi poissaoloihin. Yhtenä ongelmana nähtiin resurssien vähäisyys, jolloin tukitoimia ei saatu toteutettua riittävästi. Myös opetushenkilöstön haluttomuus omaksua uusia pedagogisia käytäntöjä ja tehdä yhteistyötä vaikeutti läpäisyn onnistumista. (Ahola ym. 2015, 64-65.) Poissaolojen jatkuva seuraaminen ja yhteydenpito vanhempiin ovat olennaisia asioita pinnaamisen ehkäisyssä. Koulun aikuisten yhteistyö ja yhteiset pelisäännöt, joiden avulla opiskelijalta vaaditaan asianmukaista käytöstä, olisi tärkeää. Oppilaitoksessa tulisi pyrkiä kiinnittämään opiskelija positiivisella tavalla kouluyhteisöön heti opintojen alussa, jolloin poissaolot voitaisiin ennaltaehkäistä. (Virtanen & Kuorelahti 2014, 110-112.)

Tutkimusten valossa tiedetään paljon syrjäytymisen syistä ja mekanismeista. Toisaalta aikuisina ollaan jäljessä kehityksestä. Tällä tarkoitan nuorten elämämaailman etääntymistä aikuisten arkitodellisuudesta. Aikuiset ajattelevat syrjäytymistä kansantaloudellisena ongelmana ja menetettyinä veroeuroina. Nuoret taas voivat valita tietoisesti syrjäytymisen, koska he kokevat sen mahdollisuudeksi vetäytyä syrjään materiaa palvovasta

yhteiskunnasta ja piiloutuvat siksi hetkeksi marginaaliin. Nuorten arkitodellisuuden avaaminen, heidän arvojensa ja asenteidensa kohtaaminen on välttämätöntä, jotta saadaan realistinen kuva siitä, ketä tulee auttaa ja kuka ei halua tulla autetuksi. Työskentely nuorten parissa ammatillisessa koulutuksessa voi helposti tehdä henkilökunnan kyyniseksi ja turhautuneeksi haasteiden edessä. Friman, Määttä ja Salmi (2013,8) ovat käyttäneet kyynistä pohdintaa koulutustakuusta:

--läpäisyn tehostamisen lähtökohtana on ainakin päällisin puolin yhteiskunnalliset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikuttimet, jotka voidaan nähdä nuorta välineellistävänä: nuori on tuote, jolle annetaan takuu, jotta siihen ei tule oikosulkua, jotta se ei aiheuta huolta ja murhetta ympäristölleen, jotta se toimii tehokkaana tuotannon rattaana osaltaan bruttokansantuotetta kasvattaen, mieluummin kuin sosiaali- ja terveystaloutta lisäten. Hänen tulee siirtyä mahdollisimman nopeasti koulunpenkiltä työelämään, tehdä pitkä ja tuottelias ura, kasvattaa siinä välissä uutta sukupolvea, ja uupumatta lopulta kaatua työnsä ääreen niin, että ei eläkemenoillaan rasittaisi kansantaloutta.

Tämän tutkimuksen keskiössä on kysymys negatiivisista keskeyttämisistä. Tutkimustehtävä osoittautui yllättävän haasteelliseksi, koska syyt, kuten erotettu ja henkilökohtaiset syyt, voivat kätkeä taakseen hyvin monenlaisia elämänkohtaloita. Nuorten syrjäytymistä koskevia tutkimuksia lukiessani sain kuitenkin laajan kuvan siitä, miten paljon Suomessa halutaan auttaa niitä nuoria, joilla on paha olla ja joiden kyky selviytyä yksin aikuisuutta kohti on joskus lähes mahdotonta. Ongelmavyöhyt keskeyttämisten takana ei ole tutkimukseni perusteella mitenkään selkeä. Useimmiten kyse on ongelmien kasautumisesta ja elämänhallinnan menettämisestä.

Kouluterveyskyselyn (2017) tulokset auttoivat minua keskeyttämisen syiden tulkinnassa. Erityisesti uupuneiden opiskelijoiden väsymykseen löytyi syitä erilaisista riippuvuuksista. Nettiriippuvuus on joidenkin opiskelijoiden kohdalla todellinen ongelma ja sen hoitoon pitäisi kehittää toimintamalli oppilashuollossa. Riippuvuuksien, ovat ne sitten peli-, netti- tai päihderiippuvuuksia, vaikutus näkyy opiskelijan huonona kiinnostumisena koulutyöhön ja vaikeuksien lisääntyessä jättäytymisenä pois opinnoista. Jokaisen aikuisen pitäisi uskaltaa puuttua asioiden kulkuun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tähän tarvitaan tietoa ja yhteisesti sovittuja

toimintamalleja. Poliisin, nuorisotoimen ja sosiaalitoimen kanssa tehtävä yhteistyö ja kokemusten vaihto toisi varmuutta kohdata ongelmanuori ja saada tietoa siitä, miten muut viranomaiset kokevat nuorten maailman ja siinä ilmenevät haasteet.

Mielenterveyden ongelmat ovat vaikeasti havaittavia ja niistä pitäisi saada paljon enemmän tietoa opettajille, jotka kohtaavat nuoria päivittäin. Hiljaiset ja helpot opiskelijat voivat olla masentuneita ja uupuneita; he jäävät vaille huomiota isossa opiskelijaryhmässä, koska eivät halua huomion kohdistuvan itseensä ja saattavat jännittää paljon sosiaalisia tilanteita.

Tarkkaavaisuushäiriöiset, paljon huomiota tarvitsevat ja levottomat nuoret voivat myös olla masentuneita, mutta piilottavat ongelman häiritsevän käyttäytymisen taakse. Tässä tilanteessa alkaa monella negatiivinen kierre, kun palaute oppitunnilla on aina kielteistä. Tällaisille opiskelijoille pitäisi löytää tehtäviä, joissa he voisivat onnistua ja saada positiivista palautetta. (Kuronen 2014, 66-69.) Ammattioppilaitoksiin pitäisi kehittää matalan kynnyksen paikka, johon pääsee heti puhumaan nuorta askarruttavasta terveyttä tai psyykkistä tilaa koskevasta ongelmasta. Opiskelijan kohtaava henkilö voisi olla esimerkiksi nuorisotyöntekijä, joka kuuntelisi ja pohtisi nuoren kanssa yhdessä hänen tilannettaan. Monesti kuuntelijan ja ymmärtäjän löytyminen silloin, kun tilanne on akuutti, auttaa helpottamaan oloa ja mahdollisesti ennalta ehkäisemään tilanteen kriisiytymistä. (Impola 2014, 109.)

Opiskelumotivaation puuttuminen haittaa monia opiskelijoita. Mitä välii - asenne kertoo väärälle alalle joutumisesta ja elämänhallinnan puutteesta. Usein nuori sanoo olevansa opiskelemassa jonkun pakottamana. Tällöin hän on saanut puutteellista ammatinvalinnanohjausta peruskoulussa tai ei ole onnistunut pääsemään sille alalle, johon ensisijaisesti haki. Epävarmat yksilöt saattavat hakeutua kaverin kanssa samalle alalle. Taitoja ja kiinnostusta opiskeltavaa alaa kohtaan ei kuitenkaan löydy, jolloin kiinnittyminen opiskeluun on liian vaikeaa. Tässä kohtaa aikuisten puuttuminen tilanteeseen ja uusien vaihtoehtojen kartoittaminen on erittäin tärkeää, jotta nuori ei katoa opintojen piiristä ja joudu syrjäytymisriskiin. Mielekkään ja kiinnostavan alan löytäminen voi olla haasteellista ja joidenkin opiskelijoiden kohdalla tarvitaankin monenlaisia kokeiluja, kärsivällisyyttä ja uusia alkuja ennen kuin oma polku löytyy. (Kuronen 2014, 66-67., Ahola ym. 2015, 64-65.)

Oppimisvaikeudet opintojen keskeyttämisen syinä ovat tilastollisesti helppo todentaa. Kuitenkin on muistettava, että moni opiskelija, joka siirtyy peruskoulusta ammattiopistoon, kieltäytyy hojksin tekemisestä. Syynä ovat kielteiset kokemukset, jopa kiusaamisen kohteena oleminen peruskoulussa erityisoppilasstatuksen vuoksi. Oppimisvaikeuksiin liittyy vielä paljon tietämättömyyttä. Opiskelijalla itsellään voi olla hyvin puutteellinen käsitys siitä, millainen hän on oppijana ja miten hänen oppimisvaikeutensa ilmenevät. Usein on kysymys jostakin oppimisen osa-alueen ongelmasta, jota voidaan sopivalla tukitoimella helpottaa. Tässä tutkimuksessa tuli useaan kertaan esille se tosiasia, että monet vaikeudet, kuten mielialaan ja motivaatioon liittyvät ongelmat lapsen ja nuoren elämässä aiheuttavat sellaisen ongelmavyöhydän, jonka avaaminen vaatii moniammatillista yhteistyötä. Yhden ongelman ratkaiseminen voi johtaa muidenkin pulmien tunnistamiseen ja poistamiseen tai helpottamiseen. Osa tämän tutkimuksen hojks-opiskelijoista oli hyötynyt oppilaitoksen tukitoimista. Tilastollisen tuloksen perusteella ei voi kuitenkaan vetää johtopäätöksiä siitä, miten hyvin oppilaitos on tukitoimissaan onnistunut, sillä moni tukea tarvitseva ei ole halunnut ottaa tukea vastaan ja kieltäytynyt hojksin laatimisesta. Oppimisvaikeuksien tunnistamiseen tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota toiselle asteelle siirryttäessä. Tuen tarpeen ei ole todettu vähenevän, koska oppimisvaikeudet ovat suhteellisen pysyviä ja vaikuttavat ihmisen toimintaan myös työelämässä. (Kuikka 2014, 211-213.)

Nuoren asioita on hoitamassa suuri määrä asiantuntijoita, joista kukin työskentelee tiukasti omalla sektorillaan. Salassapitosäännöksiin vedoten jätetään kertomatta asioita, joiden tietäminen voisi lisätä ymmärrystä ja kykyä auttaa nuorta eteenpäin ongelmiansa selvittämisessä. Liian moni nuori on kyvytön hoitamaan omia asioitaan asiantuntijaverkostossa ja putoaa siksi kokonaan avun ulkopuolelle. Kuka ehtii tai haluaa kuunnella ja kuulla nuoren hätää? Kuka osaa ottaa kokonaisvaltaisen kopin hänen ongelmistaan? Juuri kokonaisnäkemys on hukassa kun yhteistyö auttamisverkostossa ei toimi. Nuori tarvitsisi rinnalla kulkijan, joka auttaisi löytämään apua oikeasta paikasta mahdollisimman nopeasti. Ilman tukea nuori eksyy matkalla luukulta toiselle ja katoaa pahimmassa tapauksessa kokonaan avun ulkopuolelle. (Kanervia 2014, 220-224.)

Tämän tutkimuksen aikana olen havainnut, kuinka vaikeaa on edetä johdonmukaisesti raportin kirjoittamistyössä, kun opiskelijoiden ongelmat eivät ole yksiselitteisiä; yksi johtaa toiseen ja kietoutuu ongelmakimpuksi, jonka selvittäminen on monesti suuri haaste. Nuorten ongelmat on helppo siirtää jonkun toisen hoidettavaksi, mikä ei yhtään edistä keskeyttämisen vähentämistä oppilaitoksessa. Jokaisen aikuisen velvollisuus on puuttua.

Tätä kirjoittaessani hallitus pohtii toisen asteen koulutuksen muuttamista ilmaiseksi ja oppivelvollisuusiän pidentämistä jatkumaan siihen saakka kunnes ammattitutkinto on suoritettu. Molemmilla ehdotuksilla on puolensa; maksuton koulutus vähentää vanhempien varallisuudesta johtuvaa epätasa-arvoa oppimateriaalien hankinnassa ja mahdollistaa kaikille opiskelijoille esimerkiksi digitaaliset oppimateriaalit ja laitteet. Oppivelvollisuusiän nostamisella estetään luultavasti keskeyttämistä ja syrjäytymisriskiin joutumista. Poliittinen päätöksenteko antaa raamit, mutta viimekädessä opintojen keskeyttämisen ehkäisy on jokaisen koulutuksen järjestäjän valitseman keinovalikoiman tulos.

Tutkimuksen tulosten pohjalta syntyi seuraavat kehittämis ehdotukset:

1. Selkeiden toimintamallien luominen päihteiden käyttäjien kanssa toimimiseen tunti tilanteissa. Toimintamalli rohkaisisi opettajaa puuttumaan jokaisessa tilanteessa, jossa käyttöä epäillään. Toimintamalli vastaisi kysymyksiin miten toimitaan, kenen puoleen käännytään? Koulutusta henkilöstölle päihteiden tunnistamiseen ja niiden vaikutuksiin. Yhteistyötä poliisin, sosiaalitoimen ja nuoristoimen kanssa.
2. Peliriippuvuuksien haittojen tiedostaminen ja pelaamiseen puuttuminen. Pelaamisen ongelmat näyttäytyvät päivittäin opetustilanteissa

motivaation puutteena ja uupumuksena. Yhteinen toimintamalli pelaamisen rajoittamiseen tunti tilanteissa olisi tarpeen.
3. Mielenterveysongelmien havaitsemiseen koulutusta ja enemmän tietoa opettajille. Mielenterveysongelmat eivät aina näyttäydy huonoina oppimistuloksina, vaan vaikkapa runsaina poissaoloina, jolloin

suoritukset jäävät kesken. Varhainen puuttuminen ja opintojen järkevä suunnittelu voisivat auttaa opiskelijaa läpäisyssä.

4. Avoimen, positiivisen ja keskusteleavan ilmapiirin luominen ja mahdollistaminen oppilaitoksessa. Yhteen hiileen puhaltaminen. Opetushallituksen läpäisyn tehostamisohjelman tuloksista ilmenee, että niissä oppilaitoksissa, joissa oli onnistuttu luomaan positiivinen ilmapiiri, esiintyi vähemmän opintojen keskeyttämistä. Henkilökunta jaksoi ja viihtyi työssään ja opiskelijat olivat motivoituneempia sekä onnistuivat paremmin opinnoissaan. (Ahola ym. 2015, 85-86.)
5. Matalan kynnyksen paikan tarjoaminen, millä tarkoitan epävirallista keskusteluapua ja seurantaa nuoren akuutissa tilanteessa. Toimijana voi olla esimerkiksi nuorisotyöntekijä tai psykiatrinen sairaanhoitaja.
6. Jokaisessa yksikössä tulisi olla oma henkilö akuuttia keskusteluapua antamassa.
7. Hyvien käytäntöjen jakaminen. Opintojen keskeyttämistä tulisi ennalta ehkäistä muissa oppilaitoksissa hyväksi koettujen toimintamallien avulla.
8. Nivelvaiheen tiedottamista ja yhteistyötä peruskoulun kanssa pitäisi edelleen tiivistää sekä peruskoulussa kiinnittää huomiota realistiseen ammatinvalinnan ohjaukseen. Realismia tulee käyttää myös sellaisten oppilaiden ohjaamiseksi erityisammattiopistoon, joiden kyvyt ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen eivät varmuudella tule riittämään.

Tämä tutkimus tehtiin yhden oppilaitoksen aineistosta. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla esimerkiksi sukupuolierojen tai koulutusalojen vaikutukset opintojen keskeyttämisiin.

Negatiivisten keskeyttämisten syiden vertailu muiden oppilaitosten kanssa olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde, mutta se ei ole vielä mahdollista, koska valtakunnallisesti ei ole sovittu yhtenäisiä kriteerejä, joilla keskeyttämiset nimetään ja kirjataan.

Olen tehnyt tässä tutkimusprosessissa omat tulkintani erään ammattioppilaitoksen opintojen keskeyttämisen syistä ja pyrkinyt ymmärtämään opiskelijaa, jonka opintojen keskeyttäminen on ilmoitettu tilastossa numerona ja syykoodina. Raporttini on varmasti värittänyt oman työhistoriani ja kohtaamieni opiskelijoiden sekä heidän tilanteidensa takia. Syrjäytymisestä ja opintojen keskeyttämisistä tehdyt tutkimukset ovat lisänneet tietoisuuttani tutkimukseeni liittyvistä teemoista. Valli (2015, 84-85) toteaa, että tutkijassa ja tutkimusilmiössä tapahtuu tutkimusprosessin aikana muutoksia, jotka on hyvä oppia tunnistamaan. Itse toivon ajatteluprosessin jatkuvan tämän työn päätyttyä ja haluan olla työssäni entistä tietoisempi niistä tekijöistä, joihin voin vaikuttaa yhdessä muiden ammattiopiston työntekijöiden kanssa, jotta nuorten opintojen keskeyttäminen ja syrjäytymisvaara vähenisivät.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla - Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Tutkimuksesta tiiviisti 2015:3. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Aho, S. & Mäkiäho, A. 2014. Toisen asteen läpäisy ja keskeyttäminen. Vuosina 2001 ja 2006 toisen asteen opinnot aloittaneiden seurantatutkimus. Opetushallitus: raportit ja selvitykset 2014:8.
- Ahola, S., Saikkonen, L. & Valkoja-Lähteenmäki, L. 2015. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma. Arviointiraportti. Opetushallitus.
- Ahonen, T., Torppa, M. Määttä, S. & Eklund, K. 2014. Ovatko oppimisvaikeudet uhka hyvin voinnille? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.
- Alasuutari, P. 2014. Laadullinen tutkimus 2.0. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Aro, M. 2014. Oppimisvaikeudet ja motivaatio. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.
- Corbetta Piergiorgio 2003. Social Research: Theory, Methods and Techniques. The Use of Documents. SAGE research method online. SAGE publications.
- Deci, E. & Ryan, R. 2000. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry* Copyright © 2000 by 2000, Vol. 11, No. 4, 227–268. Saatavissa: https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_DeciRyan_PiWhatWhy.pdf [viitattu 20.2.2018]
- Friman, H., Määttä, S. & Salmi, E. 2013. Toimivia tapoja motivaation ylläpitoon. Opettajan vinkkiraja. Niilo Mäki Instituutti.
- Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) 2014. Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.
- Hamarus, P. & Landén, L. 2014. Syrjäyttääkö systeemi? Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.
- Harjunpää, K., Ågren, S. & Laiho, S. 2017. Sujuvuutta siirtymiin – Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:1.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huttunen, K. & Pekkarinen, T. 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. Näkökulma Maaliskuu 1016, nro 21. Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisotutkimusverkosto.

Impola, T. 2014. Kouluterveydenhoitajan näkökulma. Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.

Jouhki, K. 2014. Nuorisotyön näkökulma. Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.

Kanervio, P., Pulkkinen, S., Landén, L. & Hamarus, P. 2014. Lopuksi: Mitä pitäisi tehdä? Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.

Kansaneläkelaitos. 2018. NEET-nuorten kuntouttamisen kehittämisprojekti 2018-2019. Saatavissa:<http://www.kela.fi/neet-nuorten-kehittamishanke> [viitattu 16.3.2018].

Kestilä, L., Heino, T. & Solantaus, T. 2011. Nuorten syrjäytyminen – epäsuotuisia polkuja aikuisuuteen. Haaste 1/2011.

Kiiveri, L., Määttä, S., Ilveskoski, M., Suvilehto, T., Wennström, K., Salmi, E. & Kairaluoma, L. 2014. Opiskelijoiden motivaation vahvistaminen – teoriasta käytäntöön. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Kiiveri, L., Peltomaa, I. & Toivanen, J. 2014. Nivelvaihtely ja keskeyttämisen ehkäisy. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.4., uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.

Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa – ammattikoulun keskeyttäneiden nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen polut. Saatavissa:http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/komonen_katja.pdf [viitattu 15.3.2018].

Kuikka, P. 2014. Erityisiä oppimisvaikeuksia täydentävä arviointi. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Kuosa, T. & Hakala, S. 2017. Muutosilmiöitä koulutuksen rajapinnoilla. Raportit ja selvitykset 2017:9. Opetushallitus.

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Tutkimuksia 26. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.

Kuronen, I. 2014. Keskeyttämisielmiön tarkastelua. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) *Otetta opintoihin*. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Kuula, A. 2015. *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Larja, L., Törmäkangas, L., Merikukka, M., Ristikari, T. Gissler, M. & Paananen, R. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto & Trendi* 2/2016. Saatavissa: <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/164/> [viitattu 18.3.2018].

Lindholm, J. 2014. Poliisin näkökulma. Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) *Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta*. Juva: PS-kustannus.

Mansikkamäki, L., Määttä, S. & Aro, M. 2015. Erityisopetustaustan yhteys koulu-uupumukseen ammatillisessa koulutuksessa. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/48871/mansikkamakimaattaaroerityisopetustaustanyhteys.pdf?sequence=1> [viitattu 15.2.2018].

May, T. 2011. *Social Research, Issues, Methods and Process*. Buchingham. Open University Press. 197.

Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) 2013. *Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Opas 25. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*.

Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) *Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Opas 25. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*.

Myllyniemi, S. & Gissler, M. 2012. Tilasto-osio. Teoksessa Pekkarinen, E., Vehkalahti, K & Myllyniemi, S. (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehityksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131. *Tiede*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Myllyniemi, S. & Gretchel, A. 2017. Nuoristutkimusverkosto selvitti etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa: NEET-nuorten huonovointisuus yllätti syvyydessään. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/ajankohtaista/uutiset/1726-nuorisotutkimusverkosto-selvitti-etsivien-nuorisotyöntekijöiden-kanssa-neet-nuorten-huonovointisuus-yllaetti-syvyydessaaen>. [viitattu 18.3.2018].

Myrskylä, P. 2012. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi 19/2012. Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf> [viitattu 12.2.2018].

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Määttä, S. & Salmi, S. 2014. Ammattiopistolaisten motivaatio tutkimuksen valossa. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) 2014. Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Nurmi, J-E. 2014. Miksi nuori syrjäytyy?. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Opetushallitus 2017. Läpäisyn edistäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/184582_NEET-selvitys_23.3.2017.pdf [viitattu 12.2.2018].

Paananen, J. 2014. Opetusalan ammattijärjestön näkökulma. Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.

Palola, E. ym. 2012. Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmin. Yhteiskuntapolitiikka 77(2012):3.

Pekkarinen, E., Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131. Helsinki.

Poikkeus, A.-M., Rausku-Puttonen, H., Lerkkanen, M.-K., Kuorelahti, M., Siekkinen, M., Kiuru, N. & Nurmi, J-E. 2013. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Pulkkinen, S. & Kanervio, P. 2014. Nuorten elämismaaailma. Teoksessa Hamarus, P., Kanervio, P., Landén, L. & Pulkkinen, S. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Juva: PS-kustannus.

Rantala, I. 2015. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.4., uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.

Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen, E. & Gissler, M. 2016. Suomi nuorten kasvu ympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 101. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/130947> [viitattu 20.2.2018].

Salmela-Aro, K. 2014. Koulu-uupumuksesta kouluuntoon. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Salmela-Aro, K. & Tuominen-Soini, H. 2014. Koulu-uupumuksesta innostukseen? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Salmi, V. & Danielsson, P. 2014. Suomalaisten käsityksiä rikosentorjunnasta – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 2013. OPTL Verkkokatsauksia 41/2014.

Saatavissa:[https://thl.fi/attachments/sovittelu/Suomalaisten_kasityksia_rikokse
ntorjunnasta_41%20indd.pdf](https://thl.fi/attachments/sovittelu/Suomalaisten_kasityksia_rikokse%20ntorjunnasta_41%20indd.pdf) [viitattu 20.2.2018].

Scott, J.1990. A matter of record. Documentary sources in social research. Cambridge, Polity Press. Teoksessa Sapsford Roger & Jupp Victor 2006. Data Collection and analysis. Documents and critical research. Pdf-document. SAGE Research Methods.

Solares, E., Määttä, S. & Kiuru, N. 2016. Kaveripiirin merkitys ammattikoululaisten koulumotivaatiossa. NMI Bulletin 2. 2016.

Saatavissa: <http://bulletin.nmi.fi/article/kaveripiirin-merkitys-ammattikoululaisten-koulumotivaatiossa-2/> [viitattu 27.2.2018].

Suurpää, L (toim.) 2008. Nuoria koskeva syrjäytymistieto: avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 27.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).2017. Kouluterveyskysely. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely> [viitattu 10.2.2018].

Terveystieteiden tutkimuskeskus (13.12.2010/1326). Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338> [viitattu 12.3.2018].

Tilastokeskus. Koulutuksen keskeyttäminen. 2015.

Saatavissa: https://tilastokeskus.fi/til/kkesk/2015/kkesk_2015_2017-03-17_tie_001_fi.html [viitattu 15.3.2018].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11., uudistettu laitos. Vantaa: Tammi.

Törrönen, S., Hannukkala, M., Ruuskanen, U. & Korhonen, E. 2011. Hyvinvoiva oppilaitos. Mielen hyvinvoinnin opetus- ja koulutusaineisto toisen asteen oppilaitoksille. Suomen mielenterveysseura.

Valli, R.& Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.4., uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.

von der Pahlen, B., Lepistö, J. & Marttunen, M. 2013. Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Teoksessa Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Opas 25. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Virtanen, T. & Kuorelahti, M. 2014. Koulupinnaaminen – kouluun kiinnittymisen keskeinen ongelma. Teoksessa Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma, L. (toim.) *Otetta opintoihin*. Porvoo: Niilo Mäki Instituutti.

Liite 1

Negatiiviset syyt:

- väärä ala
- erotettu
- henkilökohtaiset syyt
- opiskelu ei kiinnosta
- taloudelliset syyt
- terveydelliset syyt
- sosiaaliset syyt

Neutraalit syyt:

- eron syy ei tiedossa
- eronnut yhteishaun takia
- raskaus
- muutto toiselle paikkakunnalle
- väärä ala, hakee toiselle alalle

Positiiviset syyt:

- siirtyy nuorisopuolelta aikuiskoulutukseen
- siirtyy samaan perustutkintoon
- siirtyy tutkintoon johtamattomaan koulutukseen
- siirtyy lukioon
- siirtyy samalle alalle toiseen oppilaitokseen
- siirtyy toiseen oppilaitokseen
- siirtyy työelämään
- siirtyy oppisopimuskoulutukseen

Kaikki keskeyttämissyyt:

- eron syy ei tiedossa
- eronnut yhteishaun takia
- erotettu
- henkilökohtaiset syyt
- muutto toiselle paikkakunnalle
- opiskelu ei kiinnosta
- oppisopimuskoulutus
- raskaus
- siirtyy nuorisopuolelta aikuiskoulutukseen
- siirtyy samaan perustutkintoon
- siirtyy tutkintoon johtamattomaan koulutukseen
- siirtyy lukioon
- siirtyy samalle alalle toiseen oppilaitokseen
- siirtyy toiseen oppilaitokseen
- siirtyy työelämään
- taloudelliset syyt
- terveydelliset syyt
- sosiaaliset syyt
- väärä ala
- väärä ala, hakee toiselle alalle

Liite 2

